

RAPORT DE SĂPĂTURĂ. ȘANTIERUL ARHEOLOGIC VINȚU DE JOS-„DEASUPRA SATULUI” (JUD. ALBA) (1994 - 1998)¹

IOAN ANDRIȚOIU, CRISTIAN IOAN POPA, NICOLAE MARCEL SIMINA

Așezarea se află plasată pe o terasă întinsă, denumită de localnici „Deasupra satului”², care mărginește spre est localitatea Sibișeni (azi încorporată în comuna Vințu de Jos). Sub aspect geografic, ea reprezintă a doua terasă de pe malul stâng al Mureșului, fiind flancată spre sud de a treia terasă a acestui curs de apă. Treimea dinspre Mureș a acestei terase este traversată de către șoseaua națională Sebeș-Deva și de linia ferată Vințu de Jos-Simeria (Pl. I).

1. Istoricul cercetărilor

De pe cuprinsul terasei au fost semnalate în timp, prin descoperiri fortuite, unele materiale preistorice³. Importanța științifică a acestui sit arheologic a fost evidențiată încă în anul 1962 când Iuliu Paul a întreprins primele cercetări în porțiunea sudică a terasei, dezvelind cea mai mare necropolă birituală (43 morminte) a culturii Wietenberg (Paul 1983, 10-11;

¹ Prezentul raport a fost redactat pentru a fi publicat, cu principalele descoperiri, în anul 1998, într-o preconizată revistă a Centrului de Pre- și Protoistorie Alba Iulia, sub coordonarea prof. univ. Iuliu Paul. Întrucât de atunci și până acum revista a rămas la stadiul de proiect, am considerat utilă publicarea raportului, așa cum a fost conceput atunci. Nuanțări legate de săpătura propriu-zisă, complexe, succesiunea locuirilor și încadrarea materialelor se vor putea regăsi în cadrul viitoarei monografii a sitului.

² Din colectivul de cercetare au făcut parte: Iuliu Paul, Ioan Andrițoiu, Cristian Ioan Popa (Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia), Nicolae Marcel Simina (Muzeul Sebeș) și Gabriel Tiberiu Rustoiu.

³ Cu prilejul lucrărilor de construcție a căii ferate, în anul 1865 s-au descoperit un colț de *Elephants primigenius* și un topor de piatră (Gooss 1876, 414). Alte lucrări efectuate în perimetrul stației CFR, în apropierea cimitirului, au prilejuit descoperirea unor fragmente ceramice de factură Noua (Andrițoiu 1992, 126, nr.118, pl. 52/5, 8).

Prin cercetări perieghetice, la începutul anilor '90, Nicolae Marcel Simina, atunci student, a strâns de pe terasa numită „Deasupra satului” numeroase materiale arheologice (în special ceramică) ce pot fi atribuite unei largi perioade istorice (eneolitic-ev mediu).

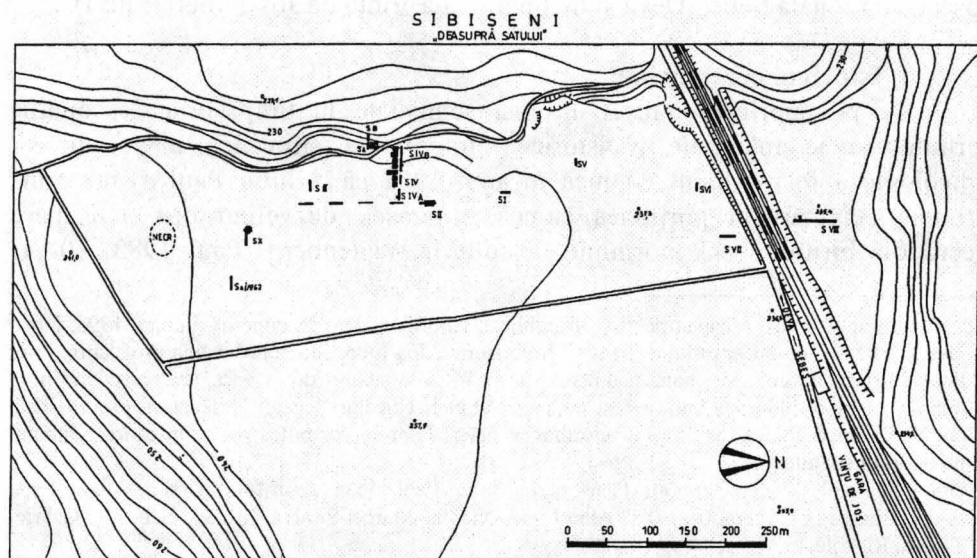
Spre marginea nordică a terasei, flancată de șoseaua națională Sebeș-Deva, cu ocazia amenajării unei derivații a drumului, lângă pod, în 1995, a fost investigat parțial de către Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia un bordei și o groapă de epocă Latène, din care provin fragmente ceramice de factură dacică și celtică, un călcâi de lance din fier, două mărgel, una din lut ars și alta din sticlă (RepArhAlba 1995, 207).

1985, II-II; 1995, 164-197). De asemenea, printr-o secțiune (S A/1962 de 10 x 1 m), a fost sondată și o zonă a așezării Wietenberg din apropierea necropolei.

Redeschiderea în anul 1994 a șantierului de la Vințu de Jos-„Deasupra satului”⁴ se impunea și era justificată de nevoia cercetării așezării căreia îi aparține această necropolă și de a corela apoi vestigiile celor două situri în vederea aprofundării cunoașterii unei comunități a culturii Wietenberg, din epoca mijlocie a bronzului, de pe cursul mijlociu al Mureșului.

2. Descrierea săpăturilor

În campania din anul 1994 au fost deschise 6 secțiuni (Pl. I), în vederea sondării întinsei suprafețe a terasei și pentru cunoașterea intensității de locuire în diferite zone din cuprinsul acesteia: S I, cu dimensiunile de 10 x 1,5 m; S II de 14 x 1,5 m, cu casele C1 (8 x 4 m) și C2 (6 x 2,50 m); S III de 10 x 1,5 m; S IV de 10 x 1,5 m; S V de 5 x 1 m și S VI de 10 x 1 m. Orientarea secțiunilor de sondaj a fost făcută pe punctele cardinale nord-sud (S I-II) și est-vest (S III-VI).

Pl. I. Vințu de Jos-„Deasupra Satului”. Plan de situație

⁴ În literatura de specialitate șantierul este cunoscut prin denumirea veche a localității, în hotarul căreia se afla, nume **Vințu de Jos** (com. Vințu de Jos, jud. Alba). Întrucât, actualmente satul Vințu de Jos a fost încorporat comunei Vințu de Jos, vom folosi atât în text, cât și pe viitor locația **Vințu de Jos-„Deasupra satului”** cu toate că planurile din anii 1994-1998 poartă antetul cu vechea denumire a localității. Șantierul a fost redeschis în cadrul grantului „Pre- și protoistoria cursului mijlociu al Mureșului” coordonat de prof. dr. Iuliu Paul. Parte din rezultatele primei campanii de cercetare (1994) sunt cuprinse în volumul *Vorgeschichtliche Untersuchungen in Siebenbürgen*, sub semnătura coordonatorului de grant.

Deoarece în secțiunea II/1994, orientată nord-sud, dispusă la aproximativ 80 m de marginea vestică a terasei și aproximativ paralelă cu aceasta, a fost dezvelită o locuință Wietenberg, aceasta a fost considerată secțiunea directoare. În anul 1995 au fost practicate, spre vest de aceasta, pe același ax, patru secțiuni (S II/1-4), cu dimensiuni de 20 x 1,50 fiecare și cu interspații între ele de 20 m.

În anul 1996 au fost trasate, în partea de nord a terasei secțiunile VII și VIII, ambele având orientarea nord-sud. Secțiunea VII, plasată la 40 m sud de șoseaua națională avea dimensiunile de 20 x 1,50 m. Secțiunea VIII (50 x 1,50 m) a fost trasată pe botul nordic al terasei, între linia ferată și cimitirul din Vințu de Jos.

În anii 1997-1998, pentru stabilirea intensității de locuire a zonei vestice, de margine, a terasei în porțiunea ei centrală, au fost deschise două secțiuni: S IVA (20 x 1,5 m), plasată în prelungirea spre est a secțiunii S IV/1994 și S IVB (35 x 1,5 m), în continuarea acesteia spre marginea vestică a terasei. Spre sud, la 0,50m distanță și paralele cu secțiunile, au fost marcate șapte casete (C1-7, de 4 x 4 m, cu martori despărțitori între ele de 0,50 m), dispuse în linie. Ulterior, pentru dezvelirea integrală a unui complex eneolitic, s-a trasat a opta casetă (C8), cu aceleași dimensiuni, plasată la 0,50 m sud de caseta numerotată cu sigla C5.

Efectuarea unor lucrări de îndreptare a pantei terasei dinspre sat, în primăvara anului 1993, a scos la iveală, în ruptura malului, conturul unei locuințe medievale. Reluarea cercetărilor în anul următor, a oferit prilejul efectuării unei săpături de salvare a vestigiilor semnalate, prin deschiderea unei secțiuni (S A de 5x1 m) la locul unde a fost semnalat complexul. În anul 1995, au fost trasate încă trei casete: I (3 x 2 m) și II (3 x 2 m), plasate perpendicular pe S A și despărțite de aceasta și între ele prin martori stratigrafici de 1 m lățime, CIII (2,40 x 1 m), situată la 6,20 m sud de locuința medievală, în dreptul unui cuptor care a ieșit în ruptura malului (Simina 1995, 473-488). Ulterior, martorul păstrat între S A și casetele I-II a fost demontat.

3. Stratigrafia

Pe suprafața mare a platoului „Deasupra satului” (1.200 x 600 m), locuirile în diferite perioade istorice au ocupat, în principal, partea sa vestică, pe marginea terasei, cu o concentrare în zona centrală și cu pătrunderi spre interior (est) de aproximativ 150 m. Suprafața extinsă ce se oferea locuirii a condus la identificarea, cu puține excepții, a unor succesiuni de locuire a tuturor etapelor istorice identificate. Ca o constantă, pentru majoritatea secțiunilor trasate, este prezența straturilor de cultură Wietenberg, cu două niveluri aparținând fazelor II și III. Depunerile respective, surprinse în partea nordică și centrală a platoului, însumează o grosime cuprinsă între 0,40-0,50 m.

Locuiri și straturi de cultură aparținând altor epoci istorice apar, disparat, în zonele cercetate (eneolitic în S IVA, Coțofeni în S X, bronz târziu în S VIII,

Basarabi în S VIII, Latène în S VIII și X, roman în S II, IV, în suprapuneri aleatorii. O altă trăsătură a sitului de la Sibișeni este aceea că a oferit, datorită dezvelirii pe suprafețe, numeroase complexe arheologice, deosebit de importante datorită materialului ce-l conțineau.

În secțiuni s-a coborât până la adâncimi cuprinse între -0,75 și -0,90 m, unde apare stratul steril. Sub această limită se adâncesc doar unele din complexe (gropile) descoperite. Spre exemplificare prezentăm stratigrafia din secțiunea IV A: 0-0,25 m strat de pământ de culoare neagră cenușie, deranjat de lucrările agricole; 0,25-0,50 m strat de pământ de culoare negricioasă, pigmentat cu chirpici și material de construcție (mortar, țigle), nivel de epocă romană. În partea inferioară a acestui nivel, disparat, apar și materiale ceramice atribuite Hallstatt-ului mijlociu (cultura Basarabi), precum și epocii Latène; între 0,50-0,80/0,90 m, pământ negricios-cenușiu reprezentând nivelul de epocă bronzului (cultura Wietenberg). La baza stratului de cultură din epocă mijlocie a bronzului apar, în poziție secundară, materiale ceramice eneolitice. S-a constatat o nuanță mai deschisă a pământului, de culoare gălbuie și de consistență lutoasă, cu o grosime de 0,08-0,10 m care aparține stratului eneolitic.

Situația stratigrafică în zona locuinței medievale, plasată pe marginea terasei, se prezintă astfel: 0-0,20 sol vegetal, 0,20-0,30 nivelul medieval timpuriu a cărui parte superioară pătrunde în solul vegetal, fiind deranjat de lucrările agricole; 0,30-0,50 al doilea nivel Wietenberg; 0,50-0,65 primul nivel de locuire Wietenberg, sub care adâncime urmează solul viu, argilos de culoare gălbui-maronie. De la baza stratului de cultură medieval timpuriu (-0,30 m), spre vest, pornește o alveolare ce pătrunde în solul viu până la -0,90 m, care corespunde unei locuințe de tip adâncit cu două faze de locuire.

4. Descrierea complexelor și a materialelor

4.1. Eneolitic

4.1.1. ORIZONTUL CU TORȚI PASTILATE. Cele mai timpurii vestigii arheologice surprinse în situl de la Vințu de Jos-„Deasupra satului” aparțin perioadei finale a eneoliticului dezvoltat⁵.

Materiale ce datează din această perioadă au apărut încă din prima campanie de săpături, în anul 1994.

Două fragmente ceramice, unul descoperit întâmplător la suprafața așezării (Pl. XXVII/3), altul, în poziție secundară, într-o locuință Coțofeni, aparțin culturii Bodrogkeresztúr.

În anul 1997 a fost descoperit primul complex (**complexul 2/1997**), reprezentat de o groapă, apărută în S IV A, între m 6-8. Pentru dezvelirea acesteia, sesizată doar parțial în zona peretelui de sud al secțiunii, a fost

⁵ Datorită importanței, materialele eneolitice vor fi analizate într-un studiu special.

necesară deschiderea unui casete, cu dimensiunile de 2 x 2 m. S-a putut constata că acel complex, de formă circulară, se adâncea până la 1,36 m. Din inventarul lui făceau parte: o strachină scundă de formă tronconică (Pl. XI/4), o cupă cu picior, având umărul ușor carenat pe care se aflau patru (?) proeminențe ascuțite, la baza aflată deasupra piciorului fiind prezente același număr (?) de proeminențe, de formă alungită dispuse vertical (Pl. XI/10); partea inferioară a unui vas, cu baza bombată, prevăzută cu două grupe de câte două nervuri verticale (Pl. XI/7); partea superioară a unui vas cu torți, decorat pe buză cu un șir de alveole (Pl. XI/14). Remarcăm de asemenea gura unui recipient, în formă de pâlnie, prevăzută cu o toartă ușor supraînălțată ce are partea inferioară „pastilată” (Pl. XI/1), precum și un fragment decorat cu mici impresiuni circulare, dispuse orizontal și vertical (Pl. XI/13). Din inventarul gropii mai făceau parte o unealtă de os (spatulă ?) (Pl. XI/2), precum și două piese litice: una lucrată din silex (Pl. XI/8), iar celalaltă din obsidian (Pl. XI/11) și un fragment dintr-o râșniță, din piatră (Pl. XI/15).

În caseta 3/1998, la adâncimea de 0,40-0,50 m a fost sesizată o groapă de formă circulară, cu diametrul de 1 m (**complexul 1/1998**). Aceasta se prezenta sub forma unei aglomerări de oase animaliere și ceramică fragmentară specifică orizontului torților pastilate. Alături de acestea s-a găsit și o săpăligă din corn de cerb, prevăzută cu o perforație transversală.

O altă groapă (**complexul 7/1998**), de formă ovală, care se adâncește cu 0,15 m de la nivelul surprinderii sale (-0,60 m), s-a conturat spre malul vestic al casetei 4/1998. Din cuprinsul ei au fost recuperate câteva fragmente ceramice caracteristice pentru același orizont cronologic-cultural și coarne de *Bos primigenius*.

În apropierea complexului 7/1998, în casetele 5 și 8/1998, la mică adâncime față de nivelul actual de călcare (0,10-0,25 m) a apărut o aglomerare de materiale arheologice care proveneau dintr-o locuință de suprafață (**complexul 8/1998**). Aglomerarea acoperea o suprafață ce corespundea jumătății sudice a casetei 5, motiv pentru care, pentru cercetarea sa a fost deschisă, pe acea latură, o casetă (4 x 4 m), notată cu C8, păstrându-se un martor de 0,50 m grosime între ele. Locuința avea, după dezvelirea sa integrală, o formă patrulateră, cu dimensiunile de 3,90 x 4,80 m, cu latura lungă pe axul nord-sud. Materialul recuperat constă îndeosebi din ceramică, dar și din piese litice și osteologice. În cadrul ceramicii se remarcă vasele de capacitate mare, cu pereții groși, vase de dimesiuni mici, între care amintim o strachină tronconică, păstrată fragmentar. Ca elemente decorative sunt de semnalat îndeosebi alveolele executate pe buza recipientelor, butonii de prindere și torțile. Ca o apariție aparte, consemnăm o piesă de forma unui mamelon, cu diametrul de circa 10 cm ce a făcut parte fie dintr-un vas antropomorf, de mari dimensiuni, fie dintr-o statueta (?).

După demontarea locuinței de suprafață s-au conturat alte două complexe, bine delimitate (complexele 14 și 15). Primul (**Complexul 14/1988**), apărut în partea sudică a casetei 5 și nordică a casetei 8, reprezintă o groapă de mari dimensiuni, de formă oval-rotundă (2,11 x 2,55 m) care se adâncește până la -2,10 m în solul virgin. Pereții gropii sunt ușor înclinați, sub formă de pâlnie, iar fundul este plat. Din complex a fost recoltată o mare cantitate de oase aparținând, în special, bovidelor.

Al doilea complex (**15/1988**), surprins parțial în peretele estic al casetelor respective, evidențiază mai multe etape de evoluție. În partea sa inferioară, acesta conținea numeroase fragmente ceramice aflate într-un pământ de culoare galbenă, cu slabe nuanțe de cenușiu. În zona de mijloc, a fost surprinsă o lentilă de lut galben (grosimea 0,10-0,15 m) care ar putea indica defaectarea amenajării din prima etapă și refacerea lui. Deasupra lentilei de lut, la aproximativ 0,30 m, peste un strat subțire (3 cm), de culoare cenușie, constituită, după consistență, din arderea unor materii vegetale, se contura o vatră de foc. Sub vatra respectivă a fost găsit fragmentul unei torți pastilate. Refacerile observate în cadrul acestui complex, probabil o locuință adâncită de tip bordei, au fost, cel mai probabil, de scurtă durată, întrucât fragmente ceramice apărute în zona vetrei se întregesc cu altele găsite deasupra lentilei de lut galben. Complexul continuă în profilul de est al casetei 8, necesitând, pe viitor, o dezvelire integrală.

În colțul de nord-estic al casetei 5 și cel nord-vestic al casetei 6 s-au conturat urmele unui gropi (**complexul 12/1998**) ce pătrundea în peretele nordic al respectivelor casete. După dezvelirea gropii, ce se adâncește până la 1,30 m, au fost recoltate fragmente ceramice din două vase și oase animaliere. Ceramica descoperită aparține orizontului cultural al torților pastilate.

Din punct de vedere cronologic, complexele eneolitice de la Vințu de Jos, primele de acest gen cunoscute pe cursul mijlociu al Mureșului, se plasează cu siguranță într-un orizont post-Petrești, unele forme ceramice (Pl. XI/10) mai păstrând moșteniri anterioare, petreștene. Însă din punct de vedere cultural, încadrarea lor, datorită sesizării unor etape evolutive, este dificilă. Pentru moment descoperirile pot fi asimilate, mai larg, complexului cultural Sălcuța IV-Herculane-Cheile Turzii-Huniadyhalom⁶, mai precis unui aspect local, transilvănean, insuficient analizat și doar aproximativ definit în prezent.

4.1.2. CULTURA COȚOFENI. Purtătorii culturii Coțofeni se pare că au locuit doar sporadic în zona terasei numită „Deasupra Satului”, idee susținută de descoperirea izolată, prin cercetări de suprafață și în unele secțiuni (S A/1995, IVB/1997, VIII/1996), a unor fragmente ceramice specifice, în principal, fazei a III-a din evoluția culturii (Pl. XIV/1).

⁶ Pentru materialul ceramic analogii întâlnim în descoperirile de la Băile Herculane-„Peștera Hoților” sau Cheile Turzii (Berciu 1961, 320; Paul 1969, 79-80; Roman 1971, 114-115; Vlăssă 1976, 320).

În secțiunea X/1998, trasată spre marginea sudică a terasei, într-o zonă în care locuirea Wietenberg nu mai era evidențiată, a fost surprins un strat de cultură, cu grosimea de 0,15 m, în care au apărut slabe urme materiale de tip Coțofeni. În acest strat s-a conturat, la adâncimea de 0,50-0,60 m, spre capătul vestic al secțiunii, un complex. După dezvelirea lui integrală, a fost pusă în evidență o locuință de tip bordei care prezintă cea mai elevată planimetrie pe care o cunoaștem din mediul Coțofeni timpuriu.

Locuința (**complexul 10/1998**), de formă circulară, cu diametrul de 4,20 m, este împărțită în trei compartimente, bine delimitate (Pl. VIII). Cel mai mare dintre compartimente se află în zona sudică. Urmele de pari sesizate pe marginile încăperii ne sugerează un acoperiș de formă aproximativ circulară, cu panta mai accentuată spre nord. Absența urmelor de pari pe o anumită porțiune, în zona nord-estică, precum și existența unui pământ cruțat în genul unei „rampe”, ne face să presupunem existența, în această zonă, a intrării în respectiva locuință. Un al doilea compartiment se prezintă sub forma unei abside, fiind despărțit de primul compartiment printr-un „perete” din lut galben, cruțat (lățimea acestuia variază între 0,30 și 0,80 m, iar înălțimea este de 0,10-0,15 m față de nivelul de călcare al primului compartiment). A doua încăpere se adâncește, pătrunzând de la nivelul surprinderii complexului, până la -1,50 m. Particularitatea acestui compartiment constă în multitudinea parilor sesizați pe conturul peretelui exterior. O observație care o consemnăm este faptul că în acest perete s-au găsit o serie de coaste animaliere înfipite orizontal. Pe lângă fragmente ceramice, de aici au fost recuperate și părți dintr-o vatră făcuită. Cel de-al treilea compartiment, situat pe direcția „peretelui”, între cele două încăperi, este de dimensiuni reduse (1,30 x 0,36 m), având aspectul unei abside alungite, ce prezintă o albiere (1,15 adâncimea maximă). Pe marginile acestuia au fost sesizate gropi de pari, plasate la distanțe mici una de alta.

Marea majoritatea a materialului arheologic recuperat din locuință îl reprezintă inventarul ceramic, cu numeroase vase întregibile (vase de provizii, străchini, castroane etc.) (Pl. XIII/1). Elementele decorative constau din incizii dispuse în căpriori sau în schelet de pește (Pl. XII/9), boabe de linte, impresiuni realizate cu unghia, fascicule de incizii trasate vertical pe pereții recipientelor. Este de reținut numărul ridicat al fragmentelor ceramice decorate prin canelare (Pl. XII/1, 3-4; XIII/2-4), în unele cazuri pe vase de formă globulară, cu buza lobată și perforată vertical (Pl. XIII/2-4). Din locuință provin și alte categorii de obiecte: piese din silex și cuarțit, obiecte din os (Pl. XII/5-8) și o fusaiolă fragmentară.

Pe baza formelor ceramice și a ornamenticii aplicate pe acestea, locuința descoperită în S X/1998 poate fi încadrată în faza I din evoluția culturii Coțofeni. Etapei de început a acestei culturi îi poate fi atribuit și stratul de cultură surprins în S X/1998. Unele fragmente ceramice decorate în tehnica

împunsăturilor succesive, descoperite în poziție secundară în zona centrală a așezării, atestă o locuire sporadică și în faza finală a culturii Coțofeni.

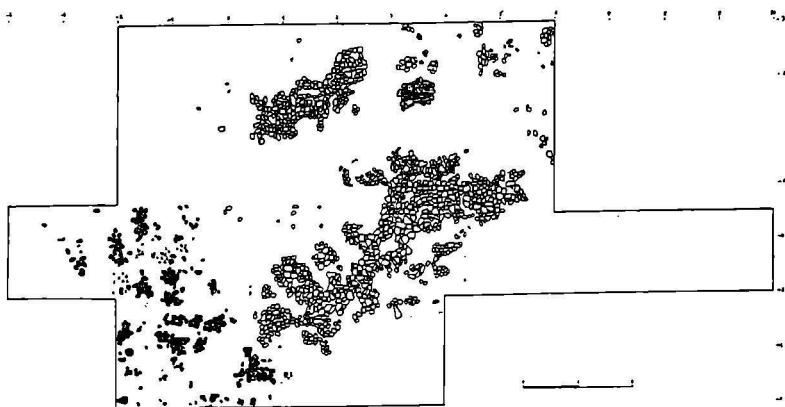
4.2. Epoca bronzului

4.2.1. *BRONZ TIMPURIU*. Epoca timpurie a bronzului este documentată prin mai multe fragmente ceramice descoperite în S VIII/1996, în extrema nordică a terasei. Cele mai timpurii descoperiri aparțin unor vase cu buza evazată și îngroșată sub forma unei „manșete” (Pl. XIV/5, 11, 15-16), alături de recipiente prevăzute cu torți plasate sub buză ori proeminențe de sub care pornesc grupuri de brâie scurte, dispuse vertical (Pl. XIV/3-4, 8). Doar într-un caz întâlnim un castron cu buza lățită spre exterior, din care se desprinde organic o toartă de mici dimensiuni. Prin factură, forme și decorație, descoperirile se pot încadra în BT II.

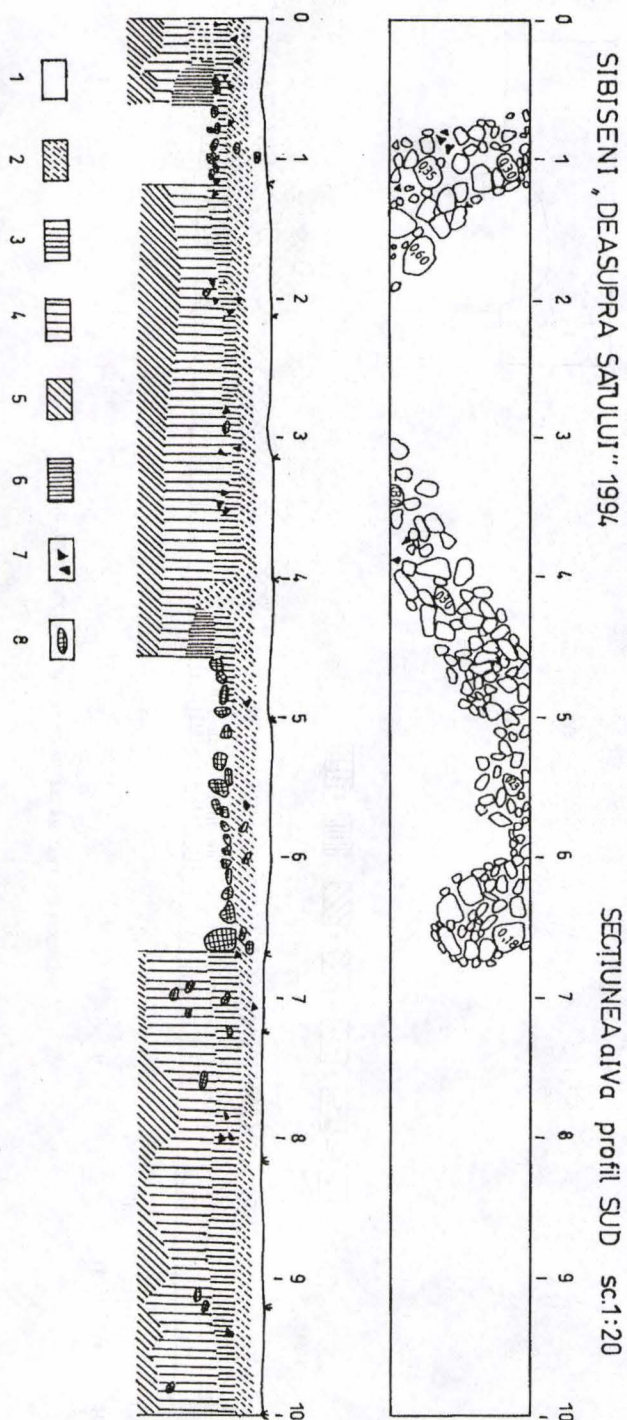
În etapa finală a bronzului timpuriu (BT III) terasa a fost locuită, de asemenea, sporadic, dovadă în acest sens fiind prezența unor materiale ceramice decorate în maniera caracteristică grupului Gornea-Orlești. Amintim câteva fragmente ceramice ornamentate cu măturicea (Pl. XIV/2, 7, 12) sau un perete de vas pe care se disting impresiuni textile arhaice (Pl. XIV/6).

4.2.2. *BRONZ MIJLOCIU (CULTURA WIETENBERG)*. Cea mai consistentă locuire din situl de la Vințu de Jos-„Deasupra satului” aparține culturii Wietenberg. Încă de la reluarea cercetărilor, în anul 1994, au fost sesizate două niveluri de cultură Wietenberg aparținând fazelor II-III.

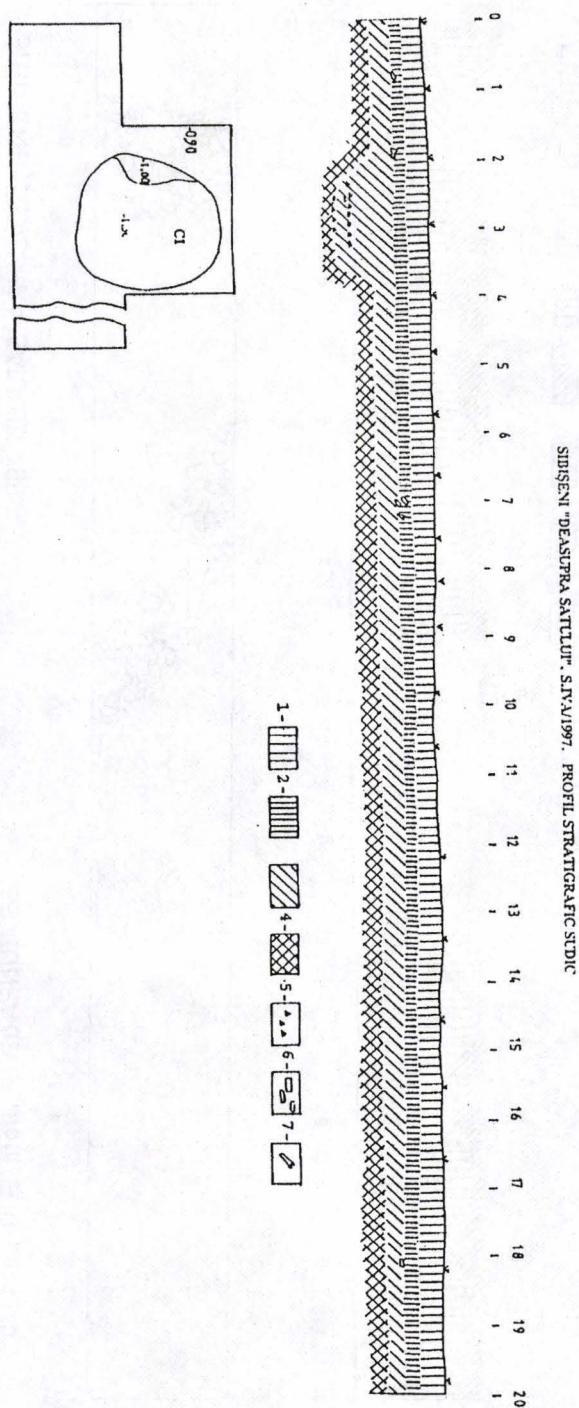
Cercetările întreprinse în zona centrală a terasei în anul 1994 au condus la surprinderea, în S II/1994 a urmelor unei locuințe de suprafață (**complexul 1/1994**). Pentru a putea fi dezvelită integral a fost necesară deschiderea a două casete, una pe latura estică, cu dimensiunile de 6 x 2 m și o alta pe latura de vest, cu dimensiunile de 5,61 x 4,56 m (Pl. II).

Pl. II. Locuința 1/1994 Wietenberg.

Pl. III. Secțiunea IV/1994. Grundriss și profilul de sud.

Pl. IV. Secțiunea IVA/1997. Grundriss și profilul de sud

Locuinţa, de mari dimensiuni (5,70 x 4,60 m), orientată nord-vest-sud-est, avea o formă patrulateră, cu podina lucrată din lut ars, bine conservată pe mai bine de jumătate din suprafaţa sa. În colţul sud-estic era prevăzută cu o vatră de foc interioară, de formă aproximativ circulară. Pe latura de sud-est s-au găsit urmele peretelui prăbuşit în exterior, format din bucăţi mari de chirpici, cu urme de pari şi împletitură de nuiiele. Pe marginea estică a platformei locuinţei a fost găsită o greutate de lut ars utilizată, cel mai probabil, ca auxiliar la susţinerea acoperişului din paie al construcţiei.

Atât de pe platforma locuinţei cât şi din zona învecinată acesteia s-au recoltat fragmente ceramice specifice fazei Wietenberg III.

În secţiunea IV A a fost cercetată o groapă (**complexul 1/1997**) având profilul unei pungi, cu pereţii uşor oblici şi fundul arcuit. Ea porneşte din stratul de cultură şi coboară în pământul steril, argilos, până la -1,30 m. Groapa conţinea un bogat material arheologic constând din ceramică, în cadrul căreia predomină cea de factură fină, bogat ornamentată (Pl. XV), greutăţi de lut, unelte din piatră şi os. Semnalăm descoperirea poziţionată cu gura în jos a unei ceşti, care păstra în interior un bulgăre mare de ocră (Pl. XV/19), utilizat probabil ca şi colorant⁷. Ca piese deosebite sunt de consemnat un obiect din lut, cu perforaţie longitudinală, rupt la ambele capete şi decorat de jur-împrejur cu benzi de incizii haşurate (Pl. XVI/1) şi o plăsea de cuţit, cu perforaţiile pentru nituri, lucrată din os şi ornamentată în zona de mijloc cu un decor format din triunghiuri haşurate, încadrate într-un registru (Pl. XVI/2). Aceste descoperiri reprezintă, din câte cunoaştem, unicate pentru mediul Wietenberg.

În partea inferioară a gropii a fost observată o pigmentaţie de cărbune şi fragmente de chirpic (Pl. IV, profil). Materialul acestui complex, pe baza analogiilor ce se pot stabili, aparţine fazei a III.

În zona sudică a casetei 2/1998 s-a cercetat o groapă (**complexul 4/1998**) de formă oval-circulară (diametrul 2,20 x 1,90 m) şi fundul albiat, ce se adâncea de la nivelul surprinderii sale (-0,55 m) cu 0,20 m. Complexul a fost segmentat de o altă groapă aparţinând culturii Basarabi. Inventarul recoltat consta din bucăţi de chirpic şi ceramică specifică culturii Wietenberg, faza a III-a.

În partea estică a casetei 3/1998 s-a profilat conturul circular al unei gropi (**complexul 11/1998**), cu diametrul de 1,60 m, ce se prezenta ca o albiere, care se adâncea, de la nivelul surprinderii sale (-0,50 m), cu 0,15 m în solul viu. Din materialul arheologic recoltat reţine atenţia un sceptor fragmentar lucrat din os, purtând un decor incizat, redat prin triunghiuri haşurate şi ornamente în zig-zag. Alături au apărut fragmente ceramice, urme de arsură, fragmente de ocră roşu şi un vârf de săgeată din silex cu denticulaţia intactă.

După inventarul conţinut, putem trage concluzia că ne aflăm în faţa unui complex cu caracter ritual. Ideea este susţinută şi de faptul că, după depunerea inventarului, a avut loc o căpăcuire a gropii cu un strat curat de lut galben cu

⁷ Utilizat în ritualul funerar, în special la populaţiile stepice nord-pontice, bulgărele de ocră descoperit la Vinţu de Jos constituie o apariţie singulară în aria culturii Wietenberg.

grosimea de 8 cm. Pe baza decorului ceramic, groapa rituală aparține fazei a II-a a culturii Wietenberg.

Alte materiale arheologice aparținând Wietenberg II și III s-au găsit în cursul săpăturilor întreprinse în așezare (Pl. XXVII/1-2, 6-9).

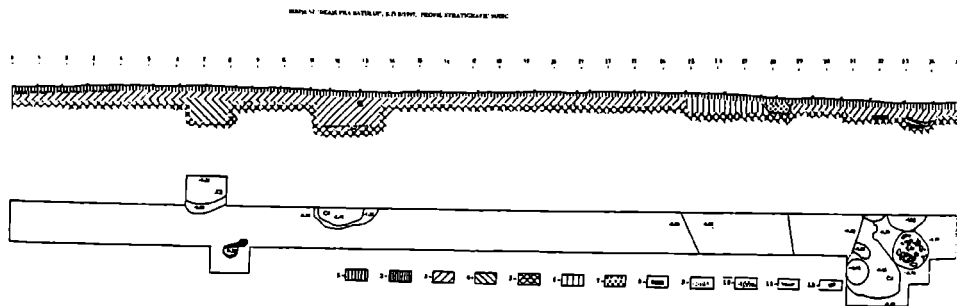
4.2.3. *BRONZ TÂRZIU*. Documentată prin apariția, întâmplătoare, în anii '50 a unor vase ceramice de tip Noua, în zona gării C. F. R. Vințu de Jos (Andrițoiu 1992, 126, pl. 52/5, 8), locuirea aparținând bronzului târziu de la Sibîșeni a fost reliefată pe calea cercetărilor sistematice prin apariția unor complexe sau materiale apărute în stratul de cultură.

În S VIII/1996, trasată pe botul nordic al terasei, au fost surprinse, între m 3,80-5,00 urmele unei locuințe de suprafață (**complexul 1/1996**), ce intra în profilul estic al secțiunii. Pe această latură s-a deschis o casetă, între m 3-5, cu dimensiunile de 4 x 4 m. Locuința avea, în urma dezvelirii aproape în întregime, o formă patrulateră, cu dimensiunile de 3,71 x 2,17, orientată pe direcția sud-vest-nord-est, delimitarea făcându-se pe baza concentrării materialelor arheologice.

Inventarul locuinței cuprindea materiale de tip Noua (două vase cu două torți, cu secțiunea triunghiulară, prevăzute cu creastă - Pl. XVII/4, 6; vase-sac - Pl. XVII/1-2; un omoplat crestă, cât și unele piese ceramice de tradiție Wietenberg (două vase de provizii de mari dimensiuni, prevăzute pe pântec în zona mediană cu două torți puternice. Buza acestor recipiente neornamentate era țesită în unghi spre interior - Pl. XVIII/4).

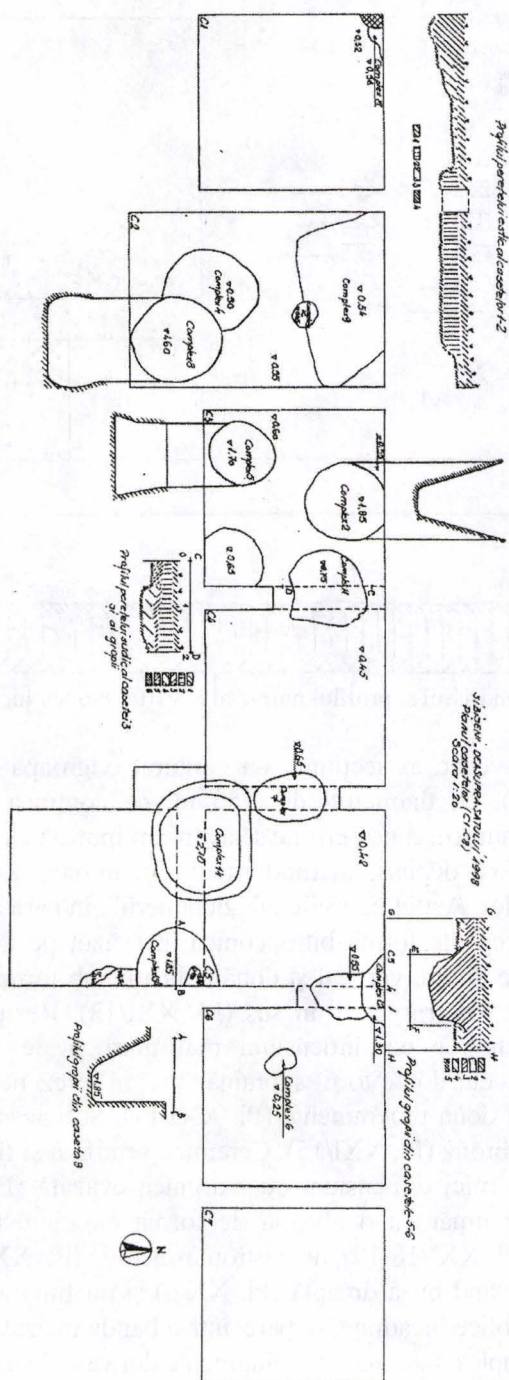
Din stratul de cultură provin numeroase fragmente ceramice specifice descoperirilor de tip Noua din Transilvania: vase bitronconice prevăzute cu două torți (Pl. XVII/13), vase-sac (Pl. XVII/5, 9-12, 15; XIX/10), străchini (Pl. XVII/8, 16), precum și caracteristicii omoplați crestați din os. În același context a fost găsită și ceramică decorată cu măturicea (Pl. XVII/3, 14), asemănătoare celei din bronzul timpuriu, însă diferită ca factură⁸.

Alte vestigii databile în bronzul târziu au apărut și în S IV B/1997 în conținutul a două complexe.

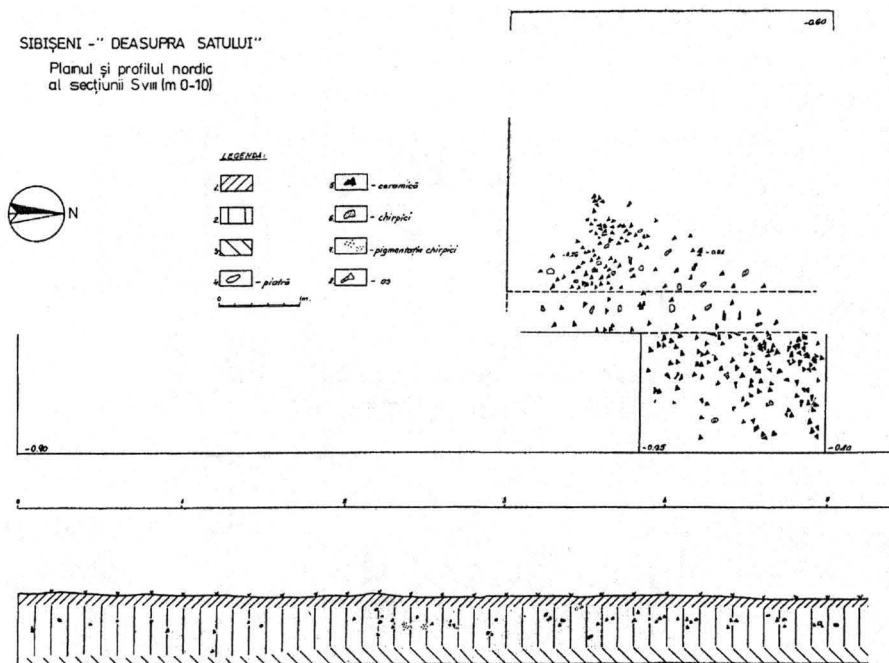

Pl. V. Secțiunea IVB/1997. Grundriss și profilul stratigrafic de sud.

⁸ Pentru ceramica decorată într-o manieră similară în descoperirile Noua din Transilvania, a se vedea materialele de la Buza, jud. Cluj (Bădău-Wittenberger 1994, 152, pl. IX/2-3, 5-6; XII/1; XVI/1-2).

Pl. VI. Planul casetelor C1-C8/1998.

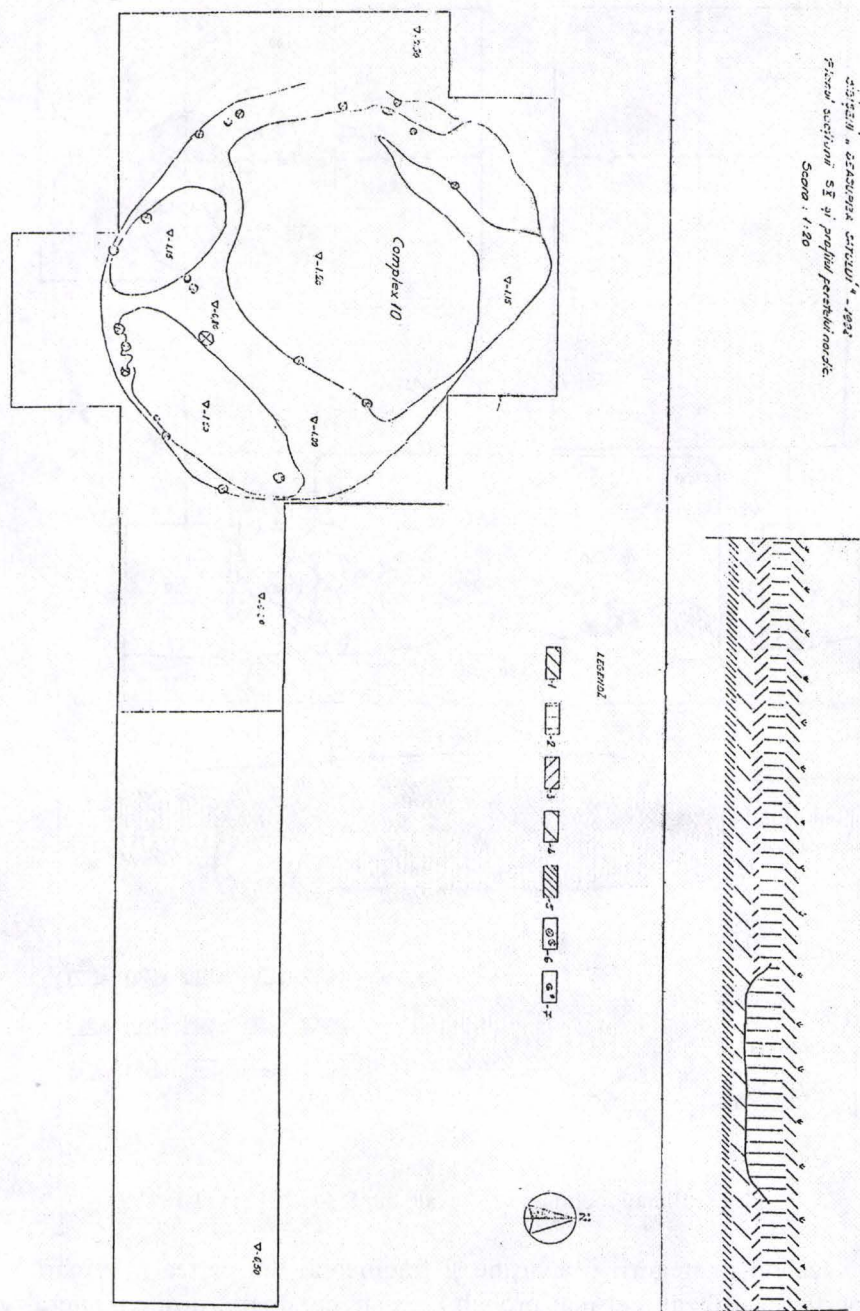

Pl. VII. Grundrissul și profilul nordic al S VIII/1996, cu locuința Noua.

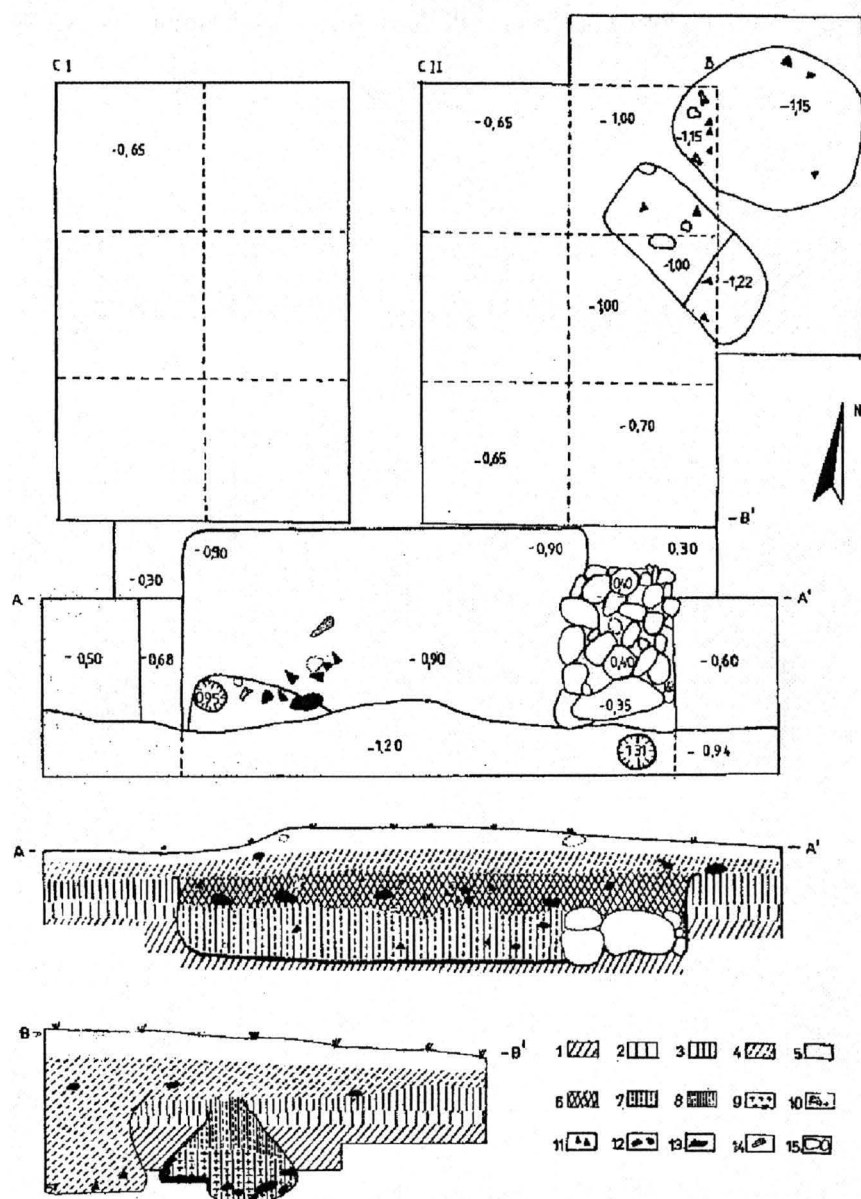
Spre capătul vestic al secțiunii s-a conturat o groapă de formă circulară (**complexul 3/1997**), cu diametrul de 1,50 m, ce conținea un bogat inventar arheologic. Situația surprinsă ne permite să avansăm ipoteză că artefactele găsite în acest complex au fost depuse, în mod ritual (?), întrucât s-a putut constata o anumită ordonare a lor. Astfel, în mijlocul „depunerii”, în partea superioară, se afla un mic vâscior, întreg, de formă bitronconică, prevăzut pe diametrul maxim cu două tortițe perforate dublu, vertical și două aplicații sub forma unor proeminențe dispuse cu vârful în jos, respectiv în sus (Pl. XXI/12). Recipientul respectiv se găsea deasupra unui vas de dimensiuni mai mari și de formă bitronconică aplatizată, prevăzut cu două torți supraînălțate, în prezent rupte, decorat pe diametrul maxim cu două proeminențe (Pl. XXI/17). Sub acest vas s-a aflat lama unui cuțit lucrat din bronz (Pl. XXI/15). Ceramica semifină și fină se mai compune dintr-o strachină de mici dimensiuni cu marginea evazată (Pl. XXI/11), un vas (cană ?) decorat pe umăr cu o alveolă de formă circulară (Pl. XXI/16), două fragmente de căni (Pl. XXI/18-19), un castron tronconic (Pl. XX/5), un recipient cu deschiderea largă, având buza dreaptă (Pl. XX/6) și un fragment ceramic decorat cu un șir de incizii oblice încadrate, se pare, într-o bandă incizată (Pl. XXI/2).

În același complex s-au mai aflat fragmente din vase de uz comun, de provizii (Pl. XXI/10), străchini cu marginea dreaptă (Pl. XXI/9) și vase de tip sac, ornamentate la o oarecare distanță de buză, sau imediat sub aceasta, cu impresiuni realizate cu degetul (Pl. XX/1,4) sau cu un instrument de formă triunghiulară, în ultimul

caz asociate cu butoni de prindere alveolați (Pl. XX/ 3), precum și aplicații plastice orizontale alveolate, sub forma unor brâie (Pl. XXI/8) și aplicații simple (Pl. XX/2).

Pl. VIII. Planul secțiunii S X/1998 și profilul peretelui nordic

Pl. IX. Planul locuinței medievale din S A/1994 și C I-II/1995.

Aceleiași categorii îi aparține și fragmentul din partea inferioară a unui vas, perforat, utilizat, cel mai probabil, ca strecurătoare, deși caracterul gropii

nu exclude și alte posibile utilități, în procese legate de un anumit ritual (Pl. XXI/13).

Modul de preparare a gropii și conținutul acesteia ne sugerează o depunere cu caracter cultic, a cărei semnificație exactă nu poate fi însă deslușită. Caracteristicile ceramice ne permit o datare a complexului la un orizont cronologico-cultural posterior manifestărilor de tip Noua din Transilvania, cel mai probabil unul imediat următor (Ha A1). Definirea, din punct de vedere cultural este însă prematur a fi stabilită.

În aceeași secțiune (S IV B/1997), au fost cercetate, parțial, urmele unui alt complex datând din bronzul evoluat (**complexul 5/1997**). Este vorba despre o locuință de tip bordei, surprinsă între m 11-14, ce se adâncea de la nivelul conturării până la - 1,44 m. Complexul avea profilul piriform, cuptorit, din el nefiind cercetată decât partea din acesta surprinsă în secțiune.

Inventarul locuinței este sărăcăcios, constând din fragmente ceramice și rare resturi osteologice. În cadrul ceramicii fine se distinge o strachină invazată, de culoare brună, cu suprafața lustruită, decorată sub buză cu caneluri în gen „turban” (Pl. XXII/9) și o toartă (Pl. XXII/4). Alte fragmente aparțin unor vase-sac, decorate cu impresiuni și brâie cu proeminențe-apucători (Pl. XXII/6-8). Ornamentele incizate sunt prezente doar pe două fragmente, sub formă de linii dispuse în arcade (?) (Pl. XXII/2) și incizii scurte, neregulate (Pl. XXII/1). O uneltă de os, fragmentară a fost folosită probabil ca spatulă (Pl. XXII/3). Cu toate că descoperirile prezentate nu conțin elemente care să permită o atribuire cultural-cronologică exactă, poate fi remarcată prezența străchinii de tip „turban” (Pl. XXXII/9), ce apare în perioada Ha A, devenind apoi specifică multor grupe și culturi ale Hallstattului din România. Factura acesteia ca și a celorlalte materiale găsite împreună cu ea ne indică o datare în Ha A, la un orizont pre-Gáva. Dacă locuința este contemporană cu groapa cultică (complexul 3/1997) sau este imediat posterioară acesteia este greu deocamdată de precizat. Totuși, credem că prima ipoteză pare mai aproape de realitate, dat fiind și faptul că cele două complexe sunt situate destul de aproape unul de celălalt.

4.3. Prima vârstă a fierului (Hallstatt)

4.3.1. *CULTURA GÁVA*. Hallstattul timpuriu este reprezentat prin câteva descoperiri ceramice apărute în secțiunea VIII/1996. Materialele au apărut în stratul de cultură (grosimea 0,15 m, sesizat între metrii 23-26), nefiind surprinse complexe care să dateze din această perioadă. Se remarcă ceramica neagră, lustruită, fragmentele aparținând, în general, unor vase de mari dimensiuni (Pl. XXIII/4-5, 11), dar și unor străchini tronconice (Pl. XXIII/3) sau cu buza ușor invazată (Pl. XXIII/8). Deosebit de interesant este peretele unui vas care, în zona unei rupturi, prezintă două perforații, fapt ce sugerează repararea acestuia

(Pl. XXIII/11). Ornamentația ceramicii constă din caneluri în ghirlandă (Pl. XXIII/4) și din incizii în formă de „brăduț” (Pl. XXIII/5).

Ceramică similară ca factură a apărut și în S IVA/1997, în stratul de cultură (fragmente provenite de la străchini invazate - Pl. XXVII/10, 13 și de la vase de tip sac - Pl. XXVII/11-12, 14).

Pe baza trasăturilor specifice, materiale discutate se pot încadra în orizontul Gáva din Transilvania și pot fi datate, mai larg, în etapa Ha B.

4.3.2. *CULTURA BASARABI*. Vestigiile purtătorilor acestei culturi apar, disparat, sub forma unor complexe sau ca apariții izolate în stratul de cultură, în întreaga zonă cercetată. Excepție face situația evidențiată în S VIII/1996, unde, pentru o mică porțiune de teren, putem susține existența unui strat de cultură cel atribuiam culturii Basarabi. În această secțiune s-a conturat (m 48-49), spre peretele estic, urmele unei vetre slab conservate, în resturile căreia s-au găsit un fragment de os, fragmente ceramice atipice, precum și un perete de vas decorat în tehnica șnurului fals (Pl. XXIII/1). Din această secțiune provine un alt fragment ceramic de tip Basarabi (Pl. XXIII/2).

Cercetările efectuate spre capătul vestic al secțiunii IV/1997 au permis conturarea, între m 24-28, a unui „șanț” ce pornea imediat de sub stratul arabil, partea superioară fiindu-i distrusă, ce se adâncea cu 0,40 m adâncime, până la - 0,60 m (Pl. V). Din respectiva adâncire provin două fragmente ceramice aparținând culturii Basarabi decorate prin incizare (Pl. XXVII/15) și canelare pe interior (Pl. XXVII/19). Alte fragmente Basarabi au fost găsite și în S IV B/1998 (Pl. XXVII/17-18).

Cele mai reprezentative descoperiri de tip Basarabi provin din două complexe dezvelite în casetele 2 și 3/1998. Primul complex reprezintă o groapă (diametrul gurii 1,90 m), surprinsă în C2/1998, la - 0,55 m, de formă circulară, având pereții ușor cuptoriți, care se adâncea până până la -1,60 m. Inventarul acesteia constă din rare fragmente ceramice specifice culturii Basarabi.

În vecinătatea acesteia, în C3/1998, a fost cercetată o altă groapă de formă circulară. În profil, groapa cuptorește, iar fundul, săpat adânc în steril până la - 1,70 m, era plat. Inventarul ceramic constă din străchini cu buza invazată (Pl. XXV/5-13; XXVI/9), castroane cu buza puternic răsfrântă (Pl. XXIV/1-11), cești scunde cu toarta supraînălțată (Pl. XXV/2, 4; XXVI/12-13) și vase borcan (Pl. XXVI/1, 6-8, 17-18, 21-23) sau de provizii (Pl. XXVI/15). În cadrul elementelor decorative, predominante sunt canelurile. Străchinile sunt, în general, ornamentate cu caneluri late, plasate sub buză (Pl. XXV/5-6, 8-11, 13; XXVI/9). Decorul canelat pe interiorul recipientelor este mai bine reprezentat în cazul castroanelor (Pl. XXIV/1-3, 5-10, 13). Se remarcă, într-un singur caz, prezența canelurii sub forma unui cârlig spiralic (Pl. XXIV/2). Rar, se întâlnesc triunghiuri hașurate oblic (Pl. XXVI/10), ghirlande realizate în tehnica șnurului fals (Pl. XXVI/11) și impresiuni în genul „goabelor de grâu”, pe fundul unui vas (Pl. XXVI/16). Din acest complex mai provin o rășniță

fragmentară, precum şi un fragment din lut ars ce poartă pe una din laturi un decor canelat (Pl. XXVI/19), al cărui rost nu-l putem preciza.

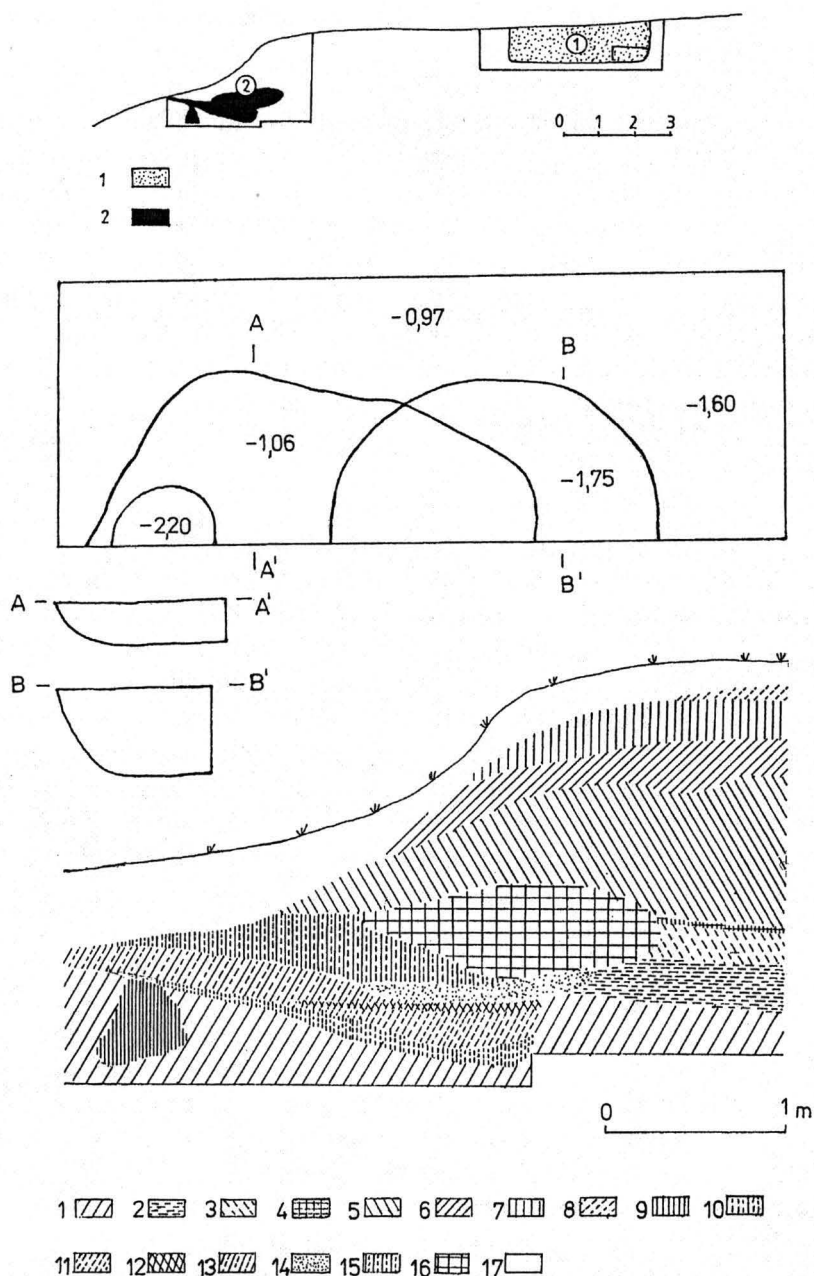
Atât elementele decorative, cât şi formele ceramice impun datarea complexelor investigate în etapa târzie din evoluţia culturii Basarabi, mai precis la începutul fazei III, când mai persistă încă elemente caracteristice etapei clasice. Complexele de la Sibişeni se alătură descoperirilor Basarabi târzii din Transilvania, sesizate la aşezările de la Chendu şi Ghirbom (Ciugudean 1997, 159-161, fig. 31/4-20; 32-34).

Pe baza materialelor descoperite, se poate afirma existenţa în situl de la Sibişeni-”Deasupra satului” a unei locuiri Basarabi, încă slab reprezentată, dar caracteristică pentru faza târzie a acestei culturi. În acelaşi timp însă, unele materiale apărute izolat în diferite puncte ale staţiunii permit aserţiunea existenţei unei locuiri şi în faza clasică, fapt ce trebuie întărit însă prin noi descoperiri.

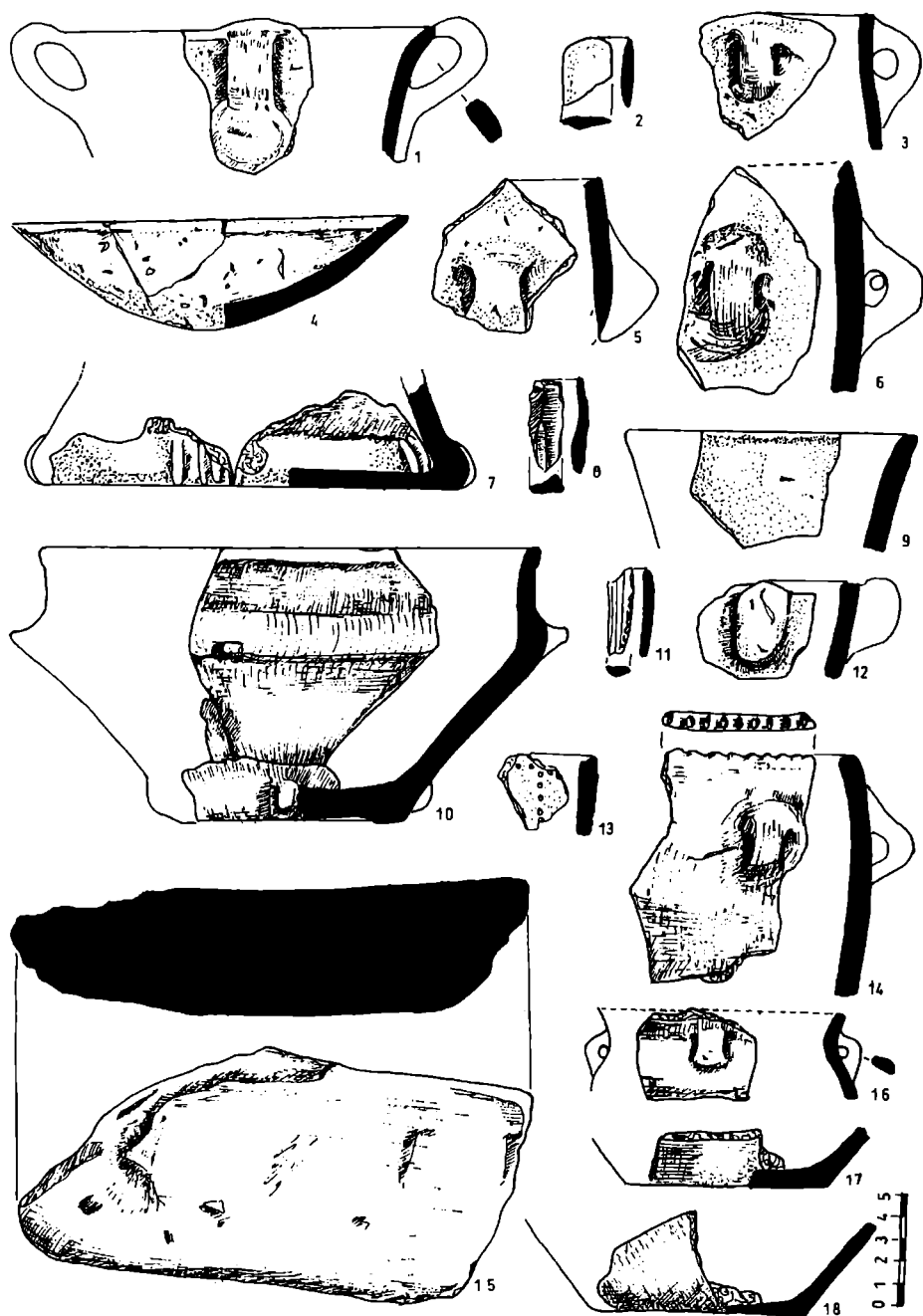
4.4. A doua vârstă a fierului (Latène)

O nouă etapă în locuirea terasei „Deasupra satului” se înregistrează în epoca Latène. Acestei epoci îi aparţine un complex sesizat spre capătul nordic al secţiunii VIII/1996, între m 35-38. El se prezintă sub forma unei gropi care se adâncea până la - 0,70 m. Conţinutul său consta din ceramică grosieră, lucrată cu mâna, în rândul căreia sunt de amintit, cu excepţia unui mic vâscior (Pl. XXIII/9), doar vasele borcan decorate cu butoni circulari, dublii sau dreptunghiulari, uniţi uneori prin şiruri de alveole (Pl. XXIII/12-13, 15-18). Absenţa ceramicii fine, precum şi a altor forme ceramice care ar putea susţine datarea complexului, îngreunează acest demers. Nu trebuie pierdut din vedere caracterul arhaic al ceramicii care, eventual poate fi contemporană cu materialul existent într-un alt complex cercetat la 100 m distanţa spre sud (*RepArhAlba* 1995, 207), unde ceramică asemănătoare apare asociată cu ceramică de factură celtică, alături de alte categorii de inventar. Pe de altă parte, trebuie semnalată prezenţa în S VIII/1996, între m 18-20, a două buze de fructieră lucrate la roată, ce pot fi datate în faza „clasică” a culturii geto-dace (Pl. XXIII/14).

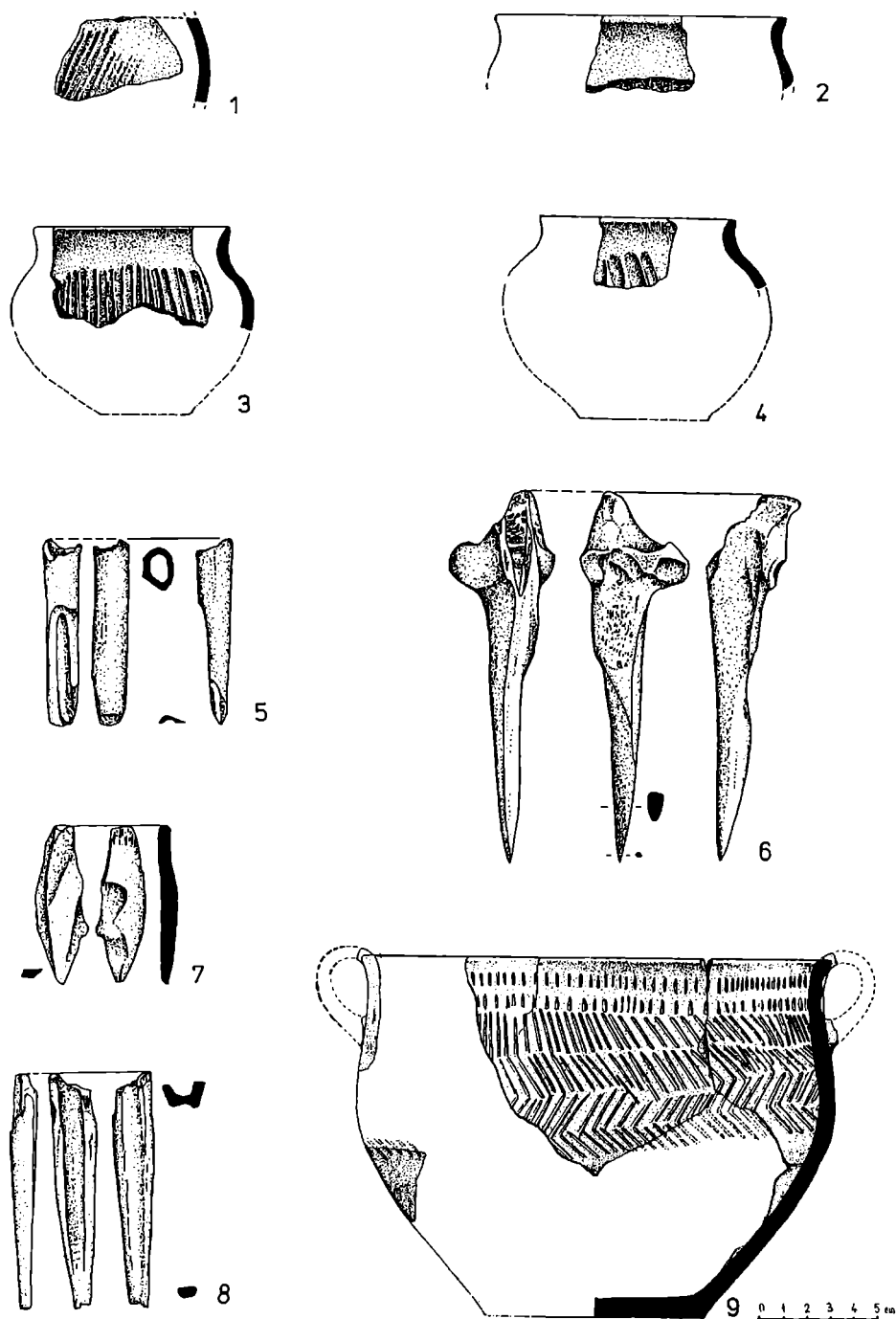
Un alt complex din epoca dacică a fost cercetat în partea estică a secţiunii X/1998. Aici a fost surprinsă o locuinţă ce porneşte din partea superioară a stratului de cultură (-0,21 m) şi se adânceşte cu 0,35 m, pe o lungime de 2,20 m. Materialul arheologic, sărăcăcios, constă din fragmente ceramice de culoare cenuşie şi cărămizie, lucrate la roată, care se pot data în sec. I î.Chr.-I d.Chr.

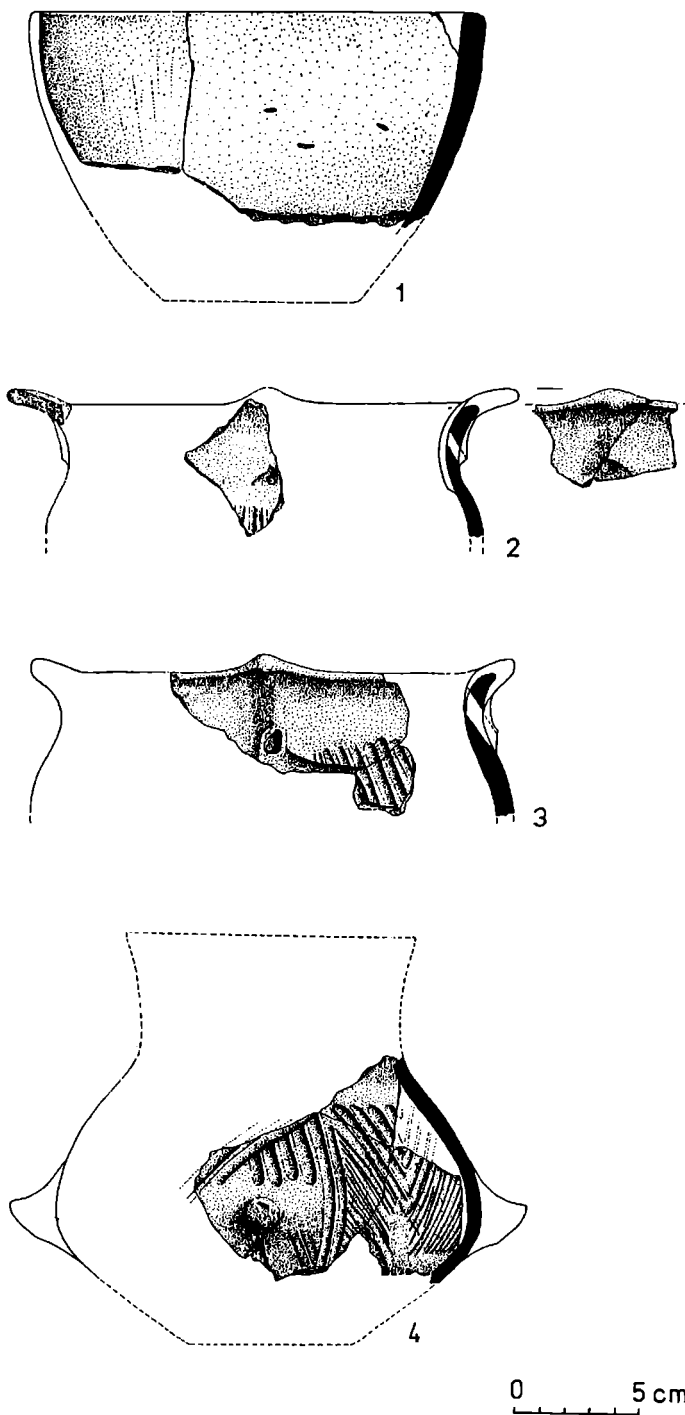
Pl. X. Planul de situație al cuptorului și locuinței medievale; grundrissul și stratigrafia din S B/1995 (1 - galben steril; 2 - pietriș natural; 3 - galben steril; 4 - pietriș natural; 5 - galben steril; 6 - nivel galben-cărămiziu; 7 - nivel negru; 8 - nivel negru sfărâmicios; 9 - pământ negru amestecat cu argilă; 10 - strat arsură; 11 - strat cenușă; 12 - strat nisipos amestecat; 13 - strat nisipos gălbui; 14 - strat cenușă; 15 - pământ negru măzăros; 16 - lut ars roșu (cuptor); 17 - strat negru sfărâmicios (nivel vegetal).

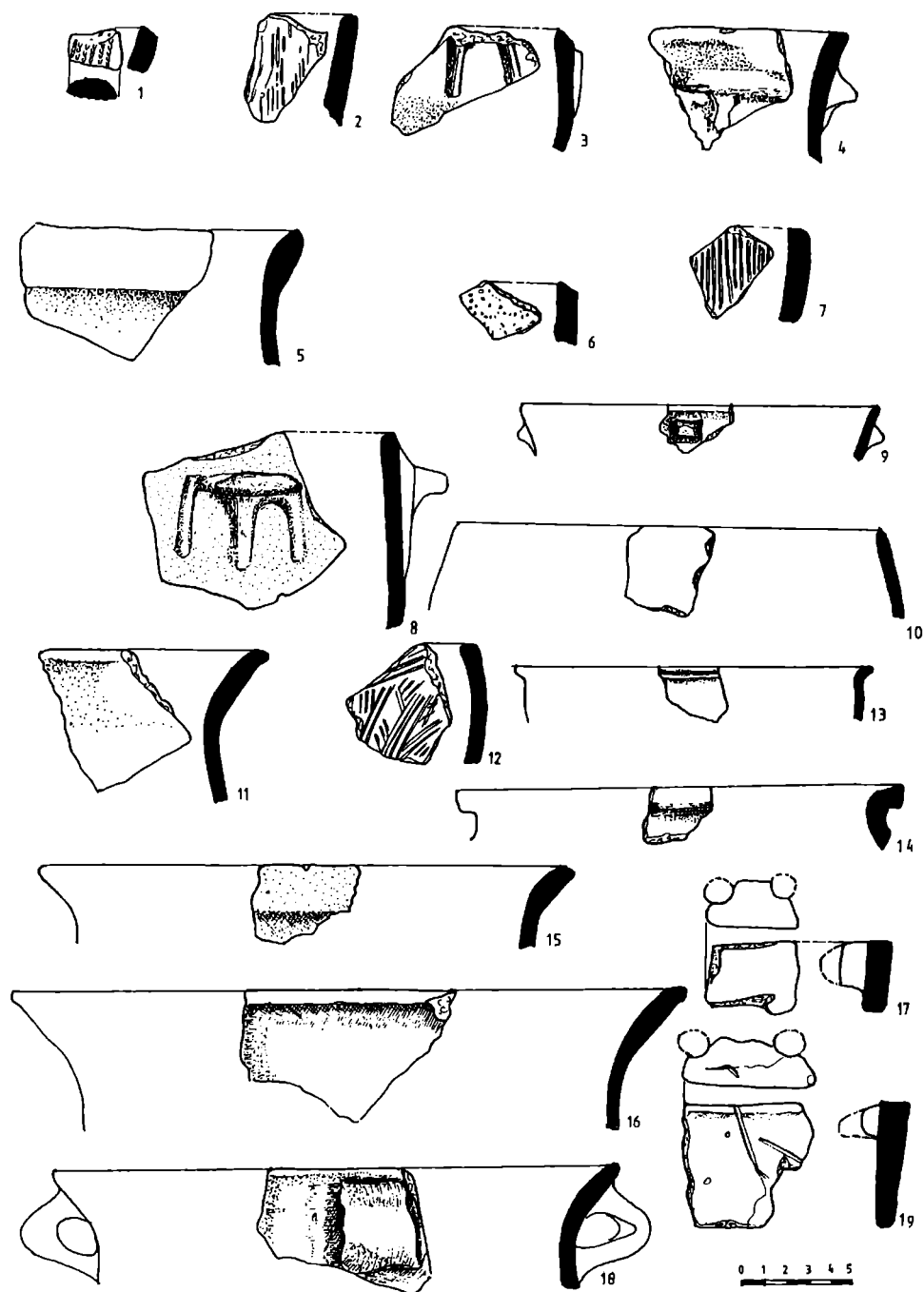
Pl. XI. Complexul 2/1997 eneolitic: ceramică (1, 3-7, 9-10, 12-14, 16-18), unecaltă de os (2), unelte de silex (8, 11), fragment de răşniţă (15).

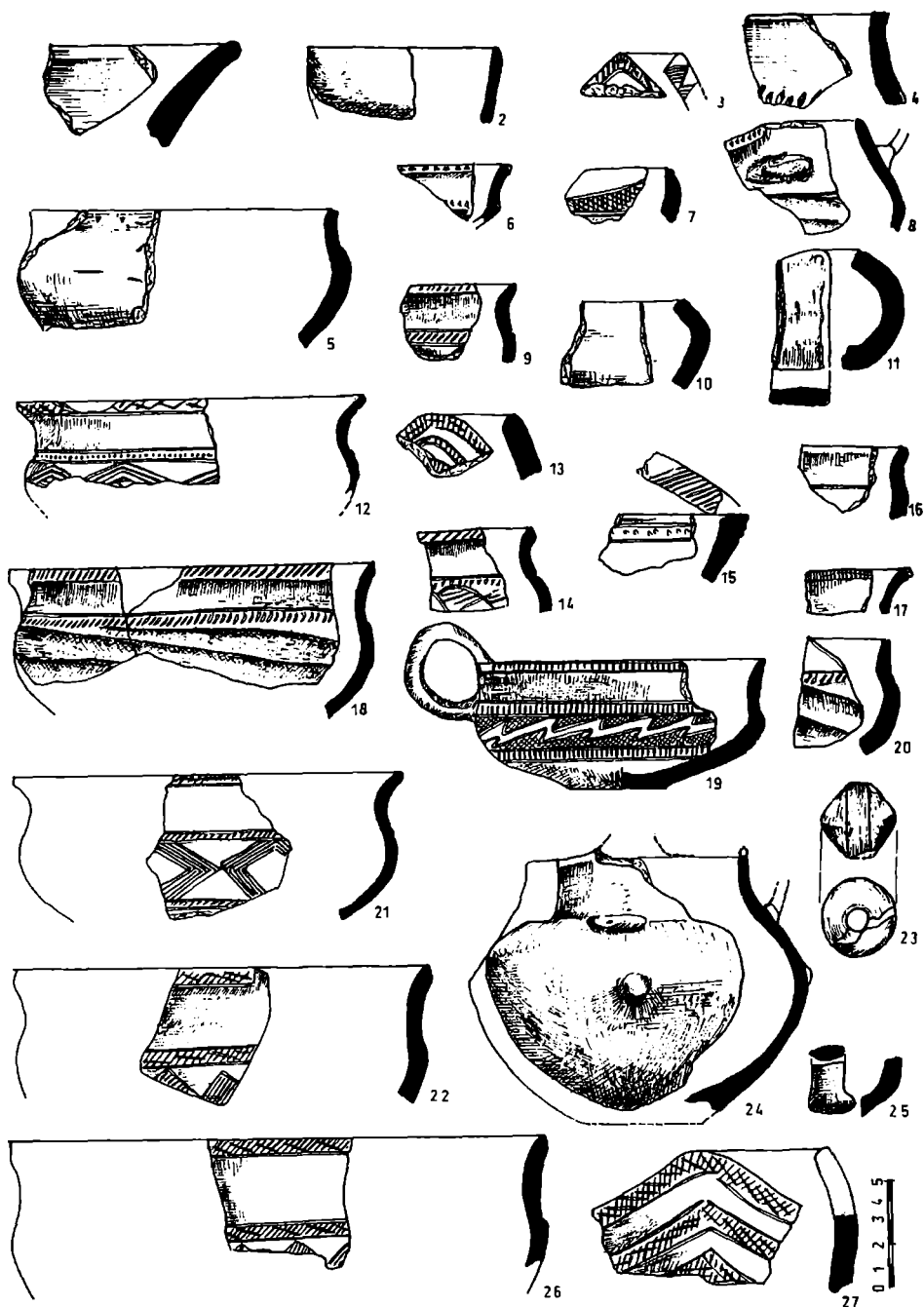
Pl. XII. Locuința Coțofeni: ceramică (1-4, 9), unelte de os (5-8).

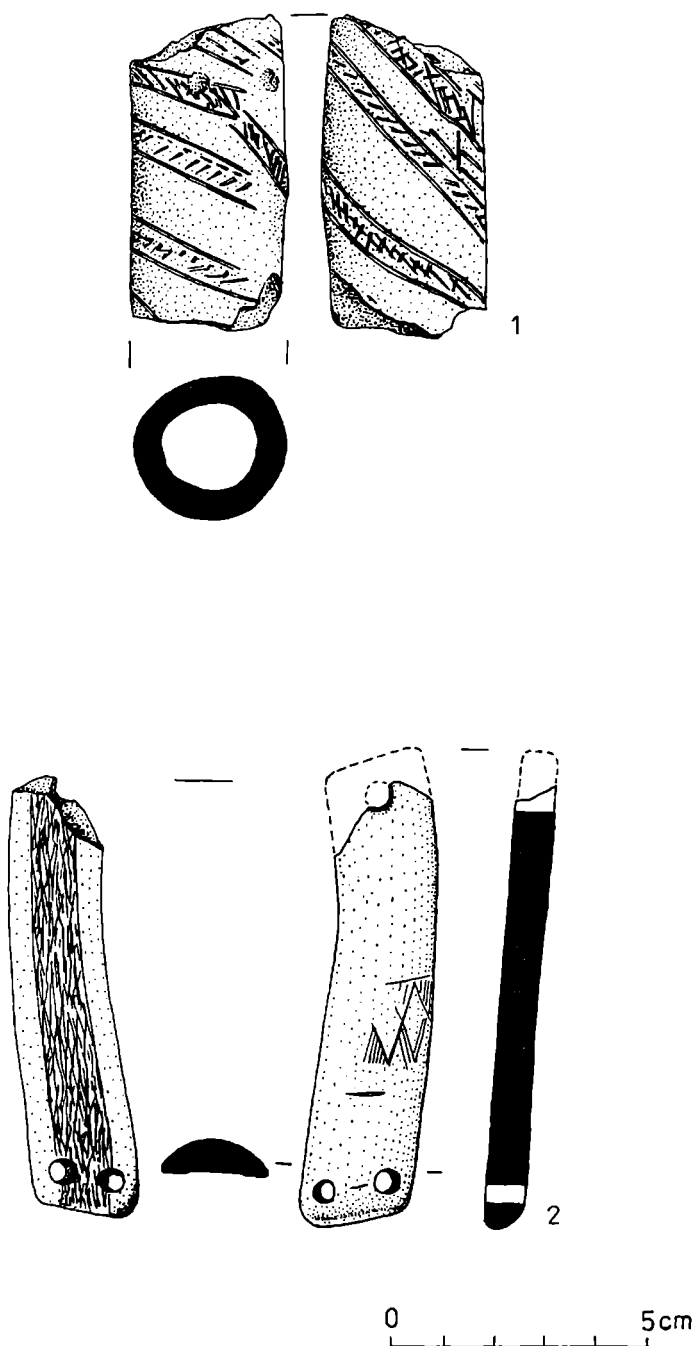
Pl. XIII. Locuinţa Coţofeni: ceramică (1-4).

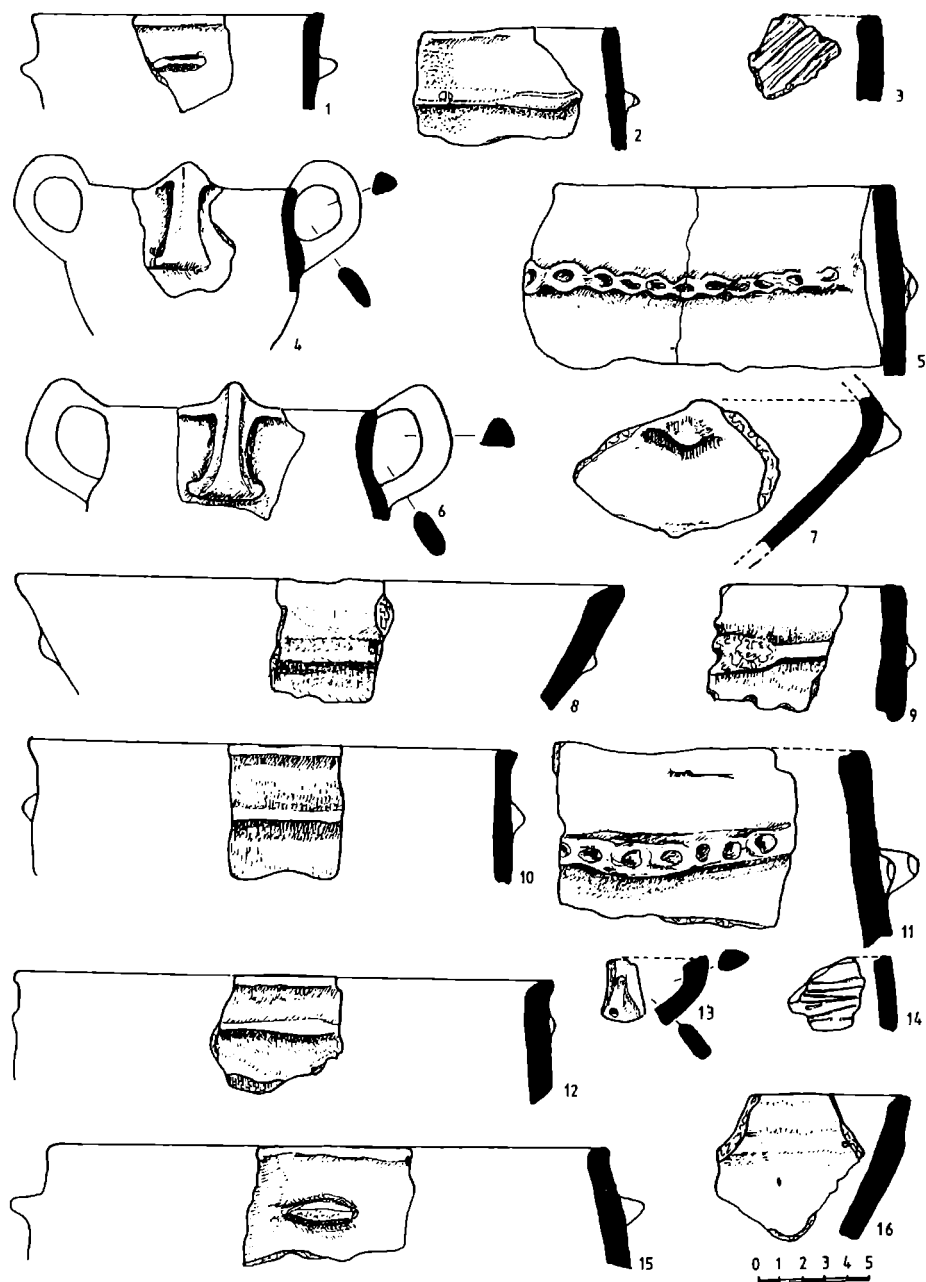
Pl. XIV. Materiale arheologice din S VIII/1996 aparținând culturii Coțofeni (1), bronzului timpuriu (2-13, 15-16, 18) și evului mediu timpuriu (14, 17, 19).

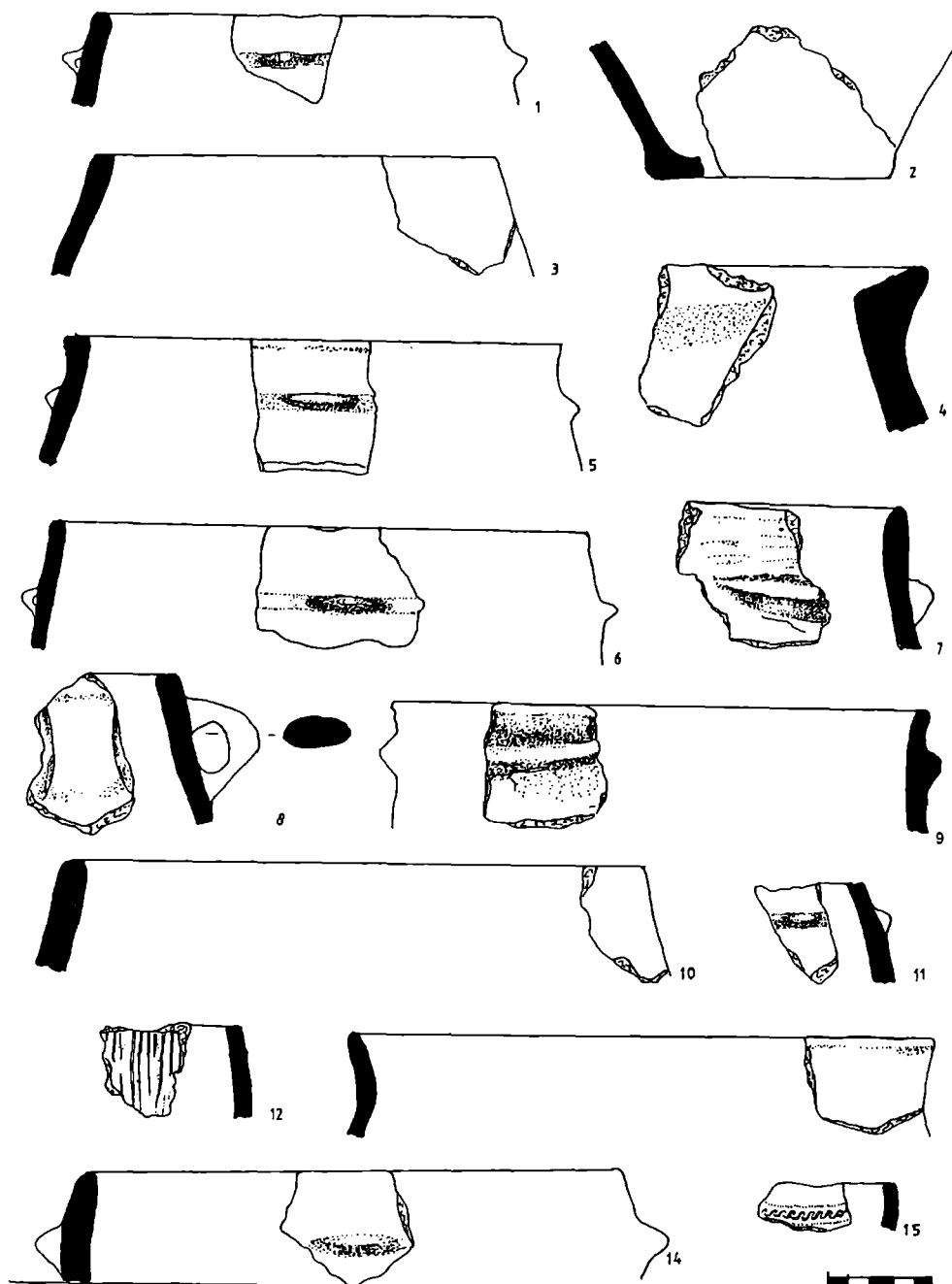
Pl. XV. Groapa Wietenberg (complexul 1/1997): ceramică (1-22; 24-17), fusaiolă (23).

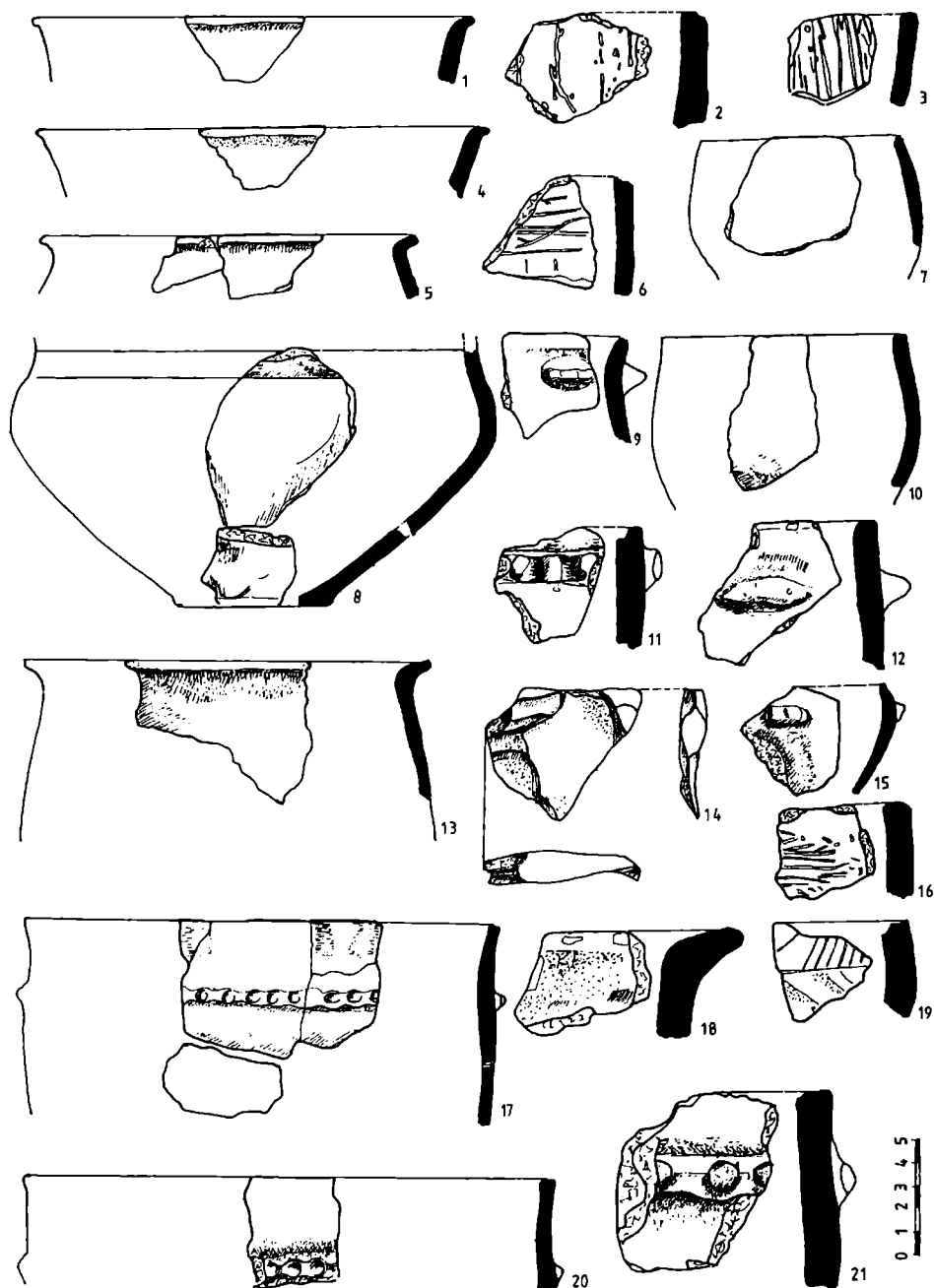
Pl. XVI. Groapa Wietenberg (complexul 1/1997):
piesă ceramică (1) și plăsea de cuțit din os (2).

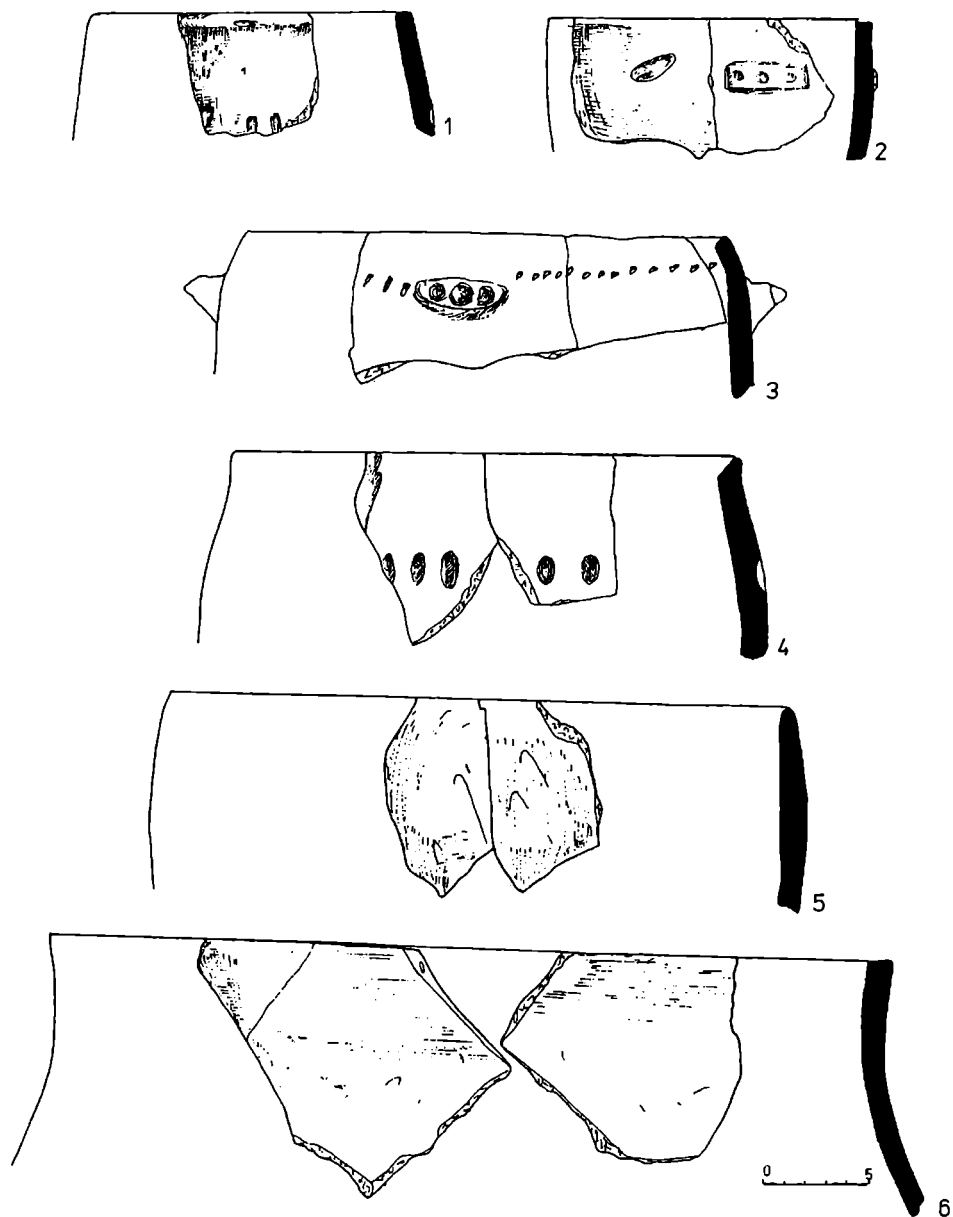
Pl. XVII. S VIII/1996. Locuinţa din bronzul târziu: ceramică (1-16).

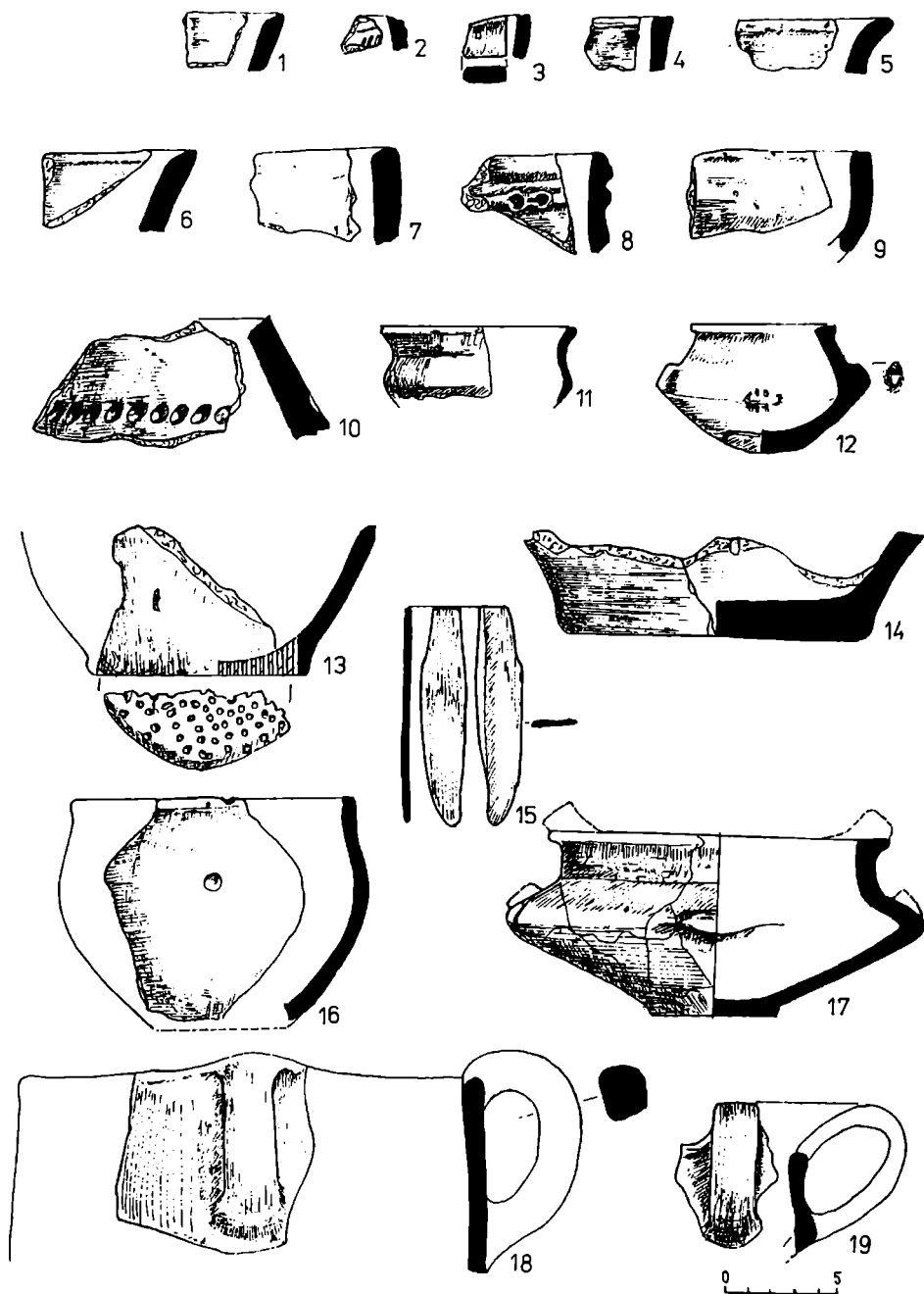
Pl. XVIII. S VIII/1996. Material arheologic: ceramică aparținând bronzului târziu (1-14) și culturii Basarabi (15).

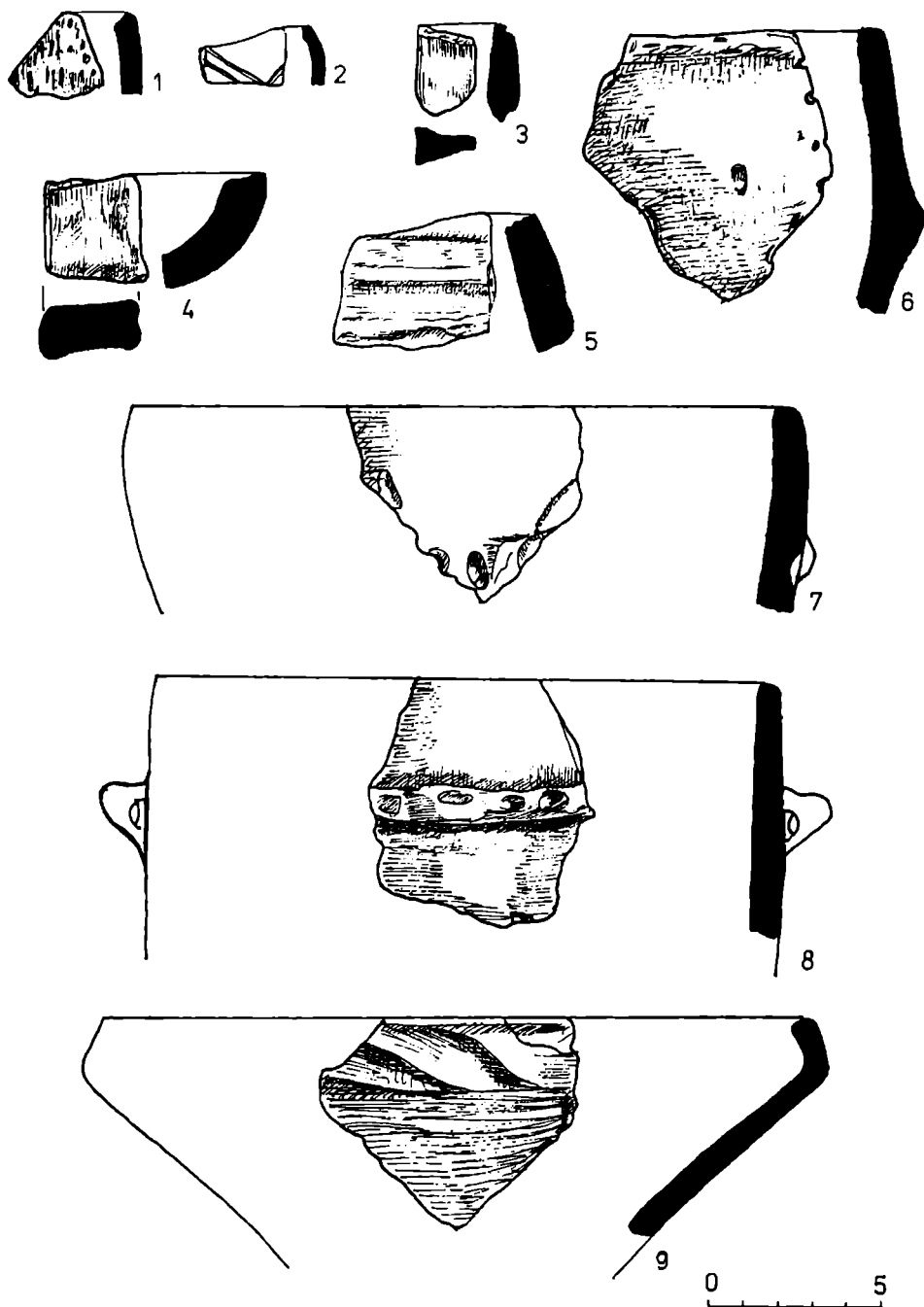
Pl. XIX. S VIII/1996. Materiale arheologice din stratul de cultură: ceramică epoca bronzului (1-7, 9-13, 15-21) şi Hallstatt B (8) şi unealtă de silex (14).

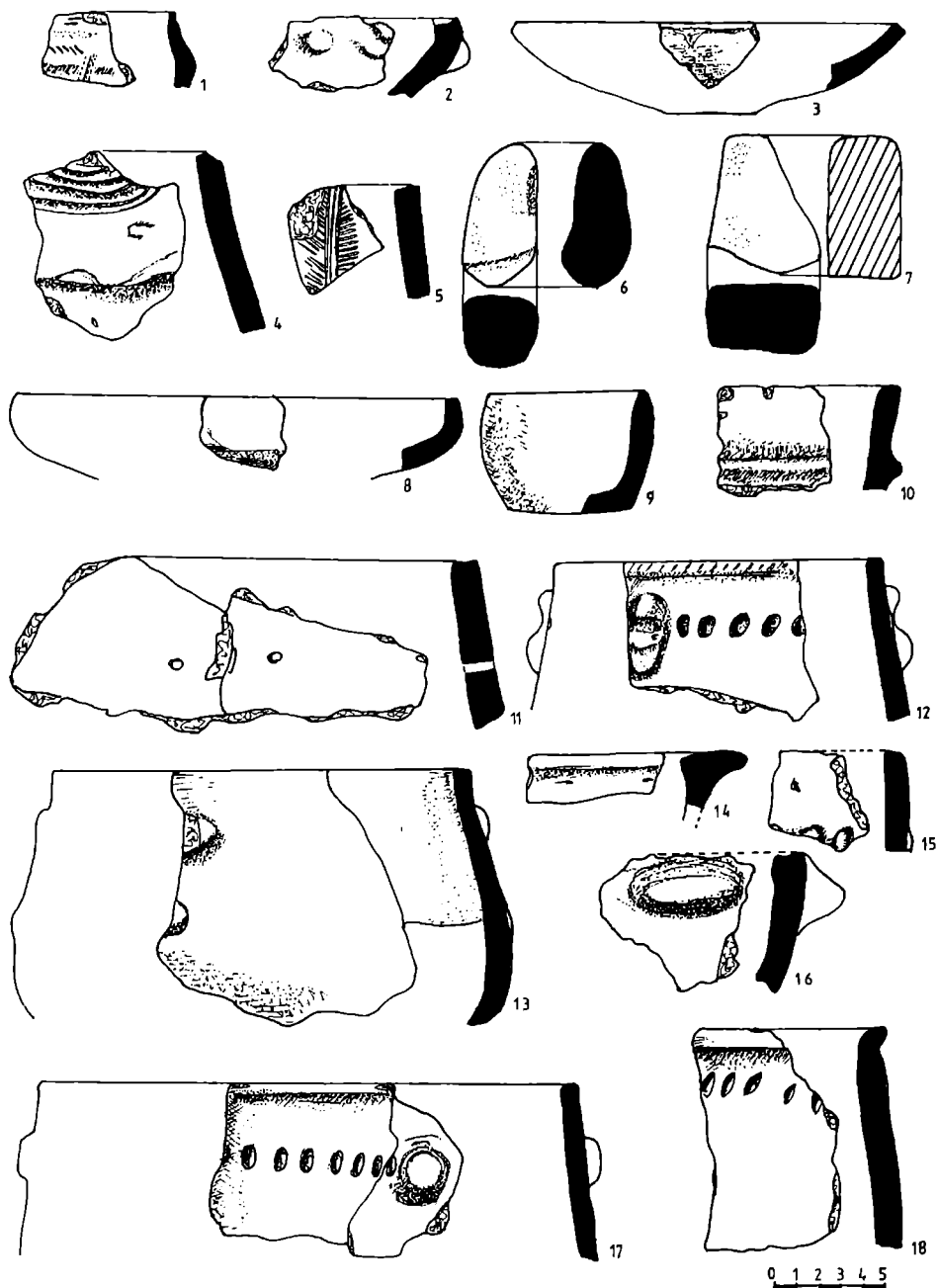
Pl. XX. S IV B/1997. Groapă (complexul 3/1997) bronz târziu: ceramică (1-6).

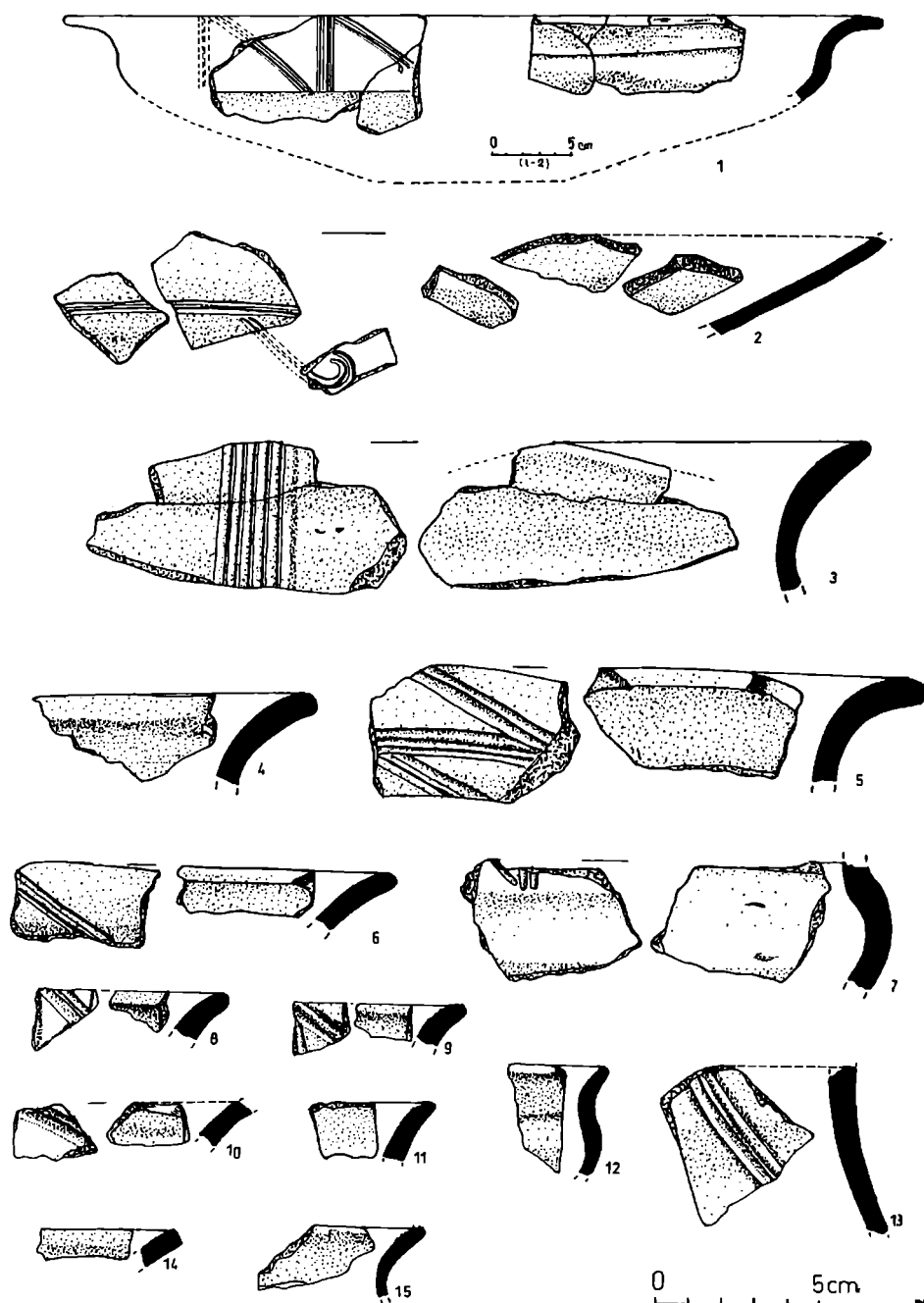
Pl. XXI. S IV B/1997. Groapă (complexul 3/1997) bronz târziu: ceramică (1-14, 16-19) şi cuţit de bronz (15).

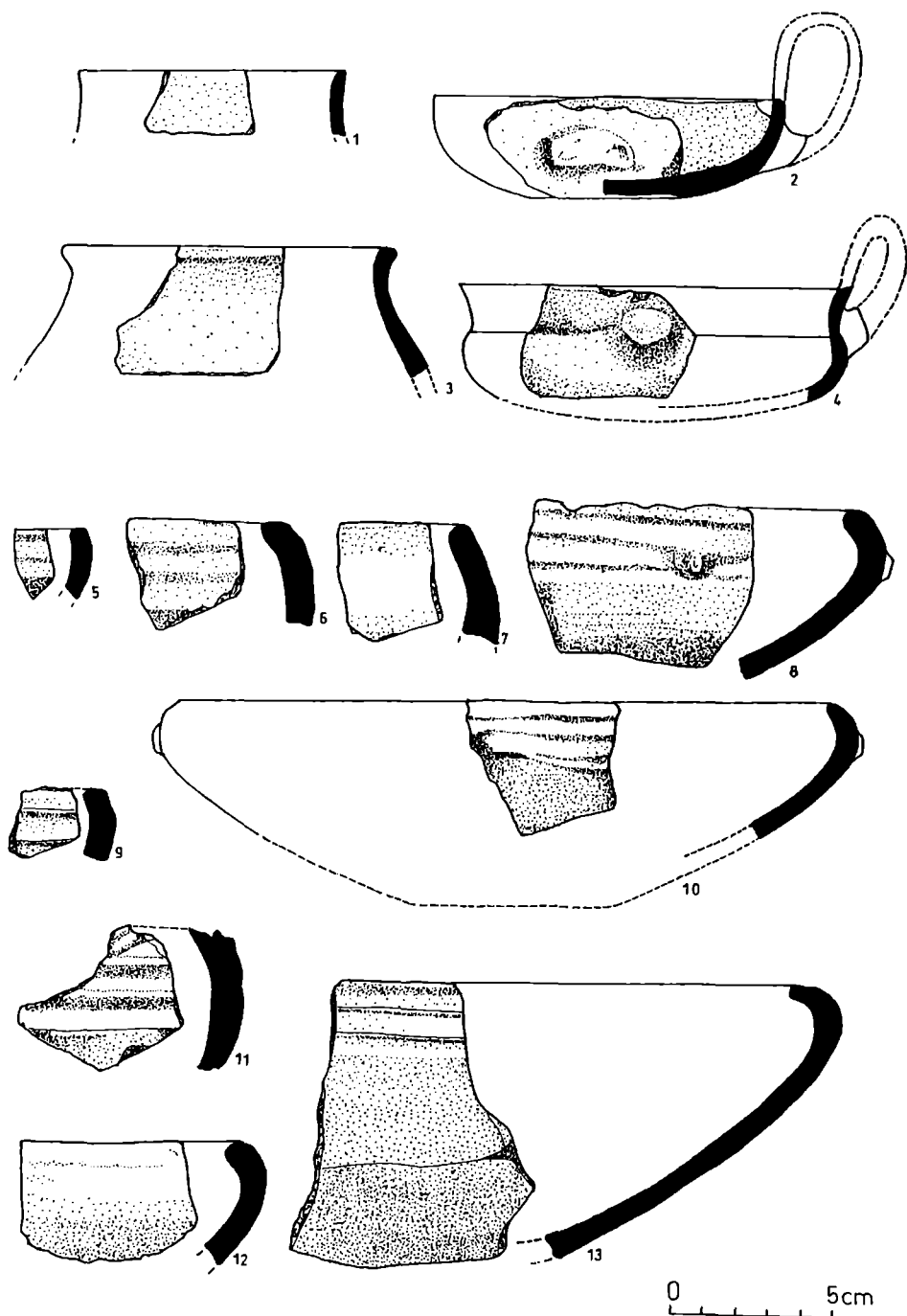
Pl. XXII. S IV B/1997. Locuința (complexul 5/1997) bronz târziu: ceramică (1-9).

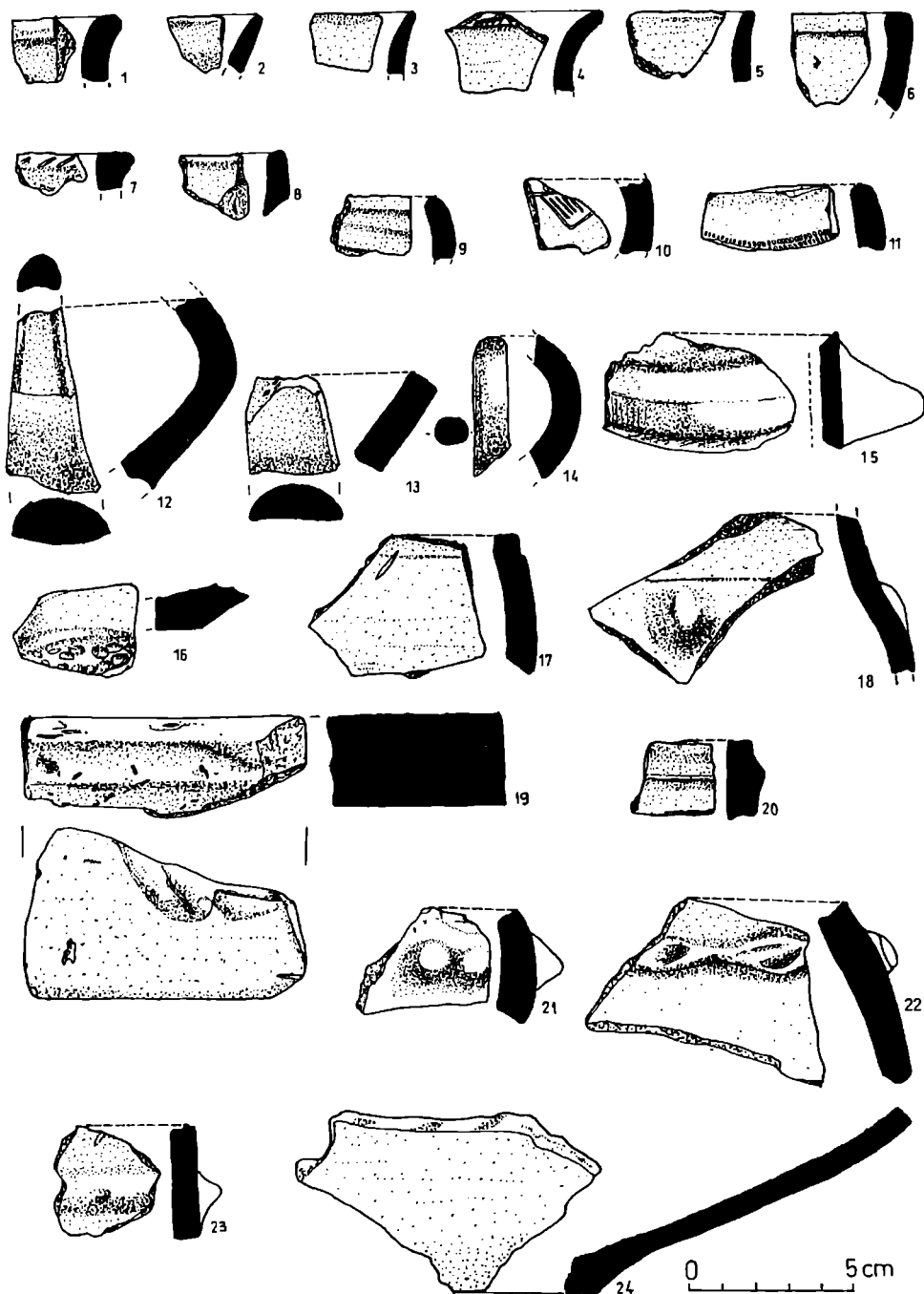
Pl. XXIII S VIII/1996. Material arheologic: cultura Basarabi (1-2), Hallstatt B (3-5, 8, 11, 13), Latène mijlociu (?) (9, 12, -13, 15-18) și epoca dacică (14).

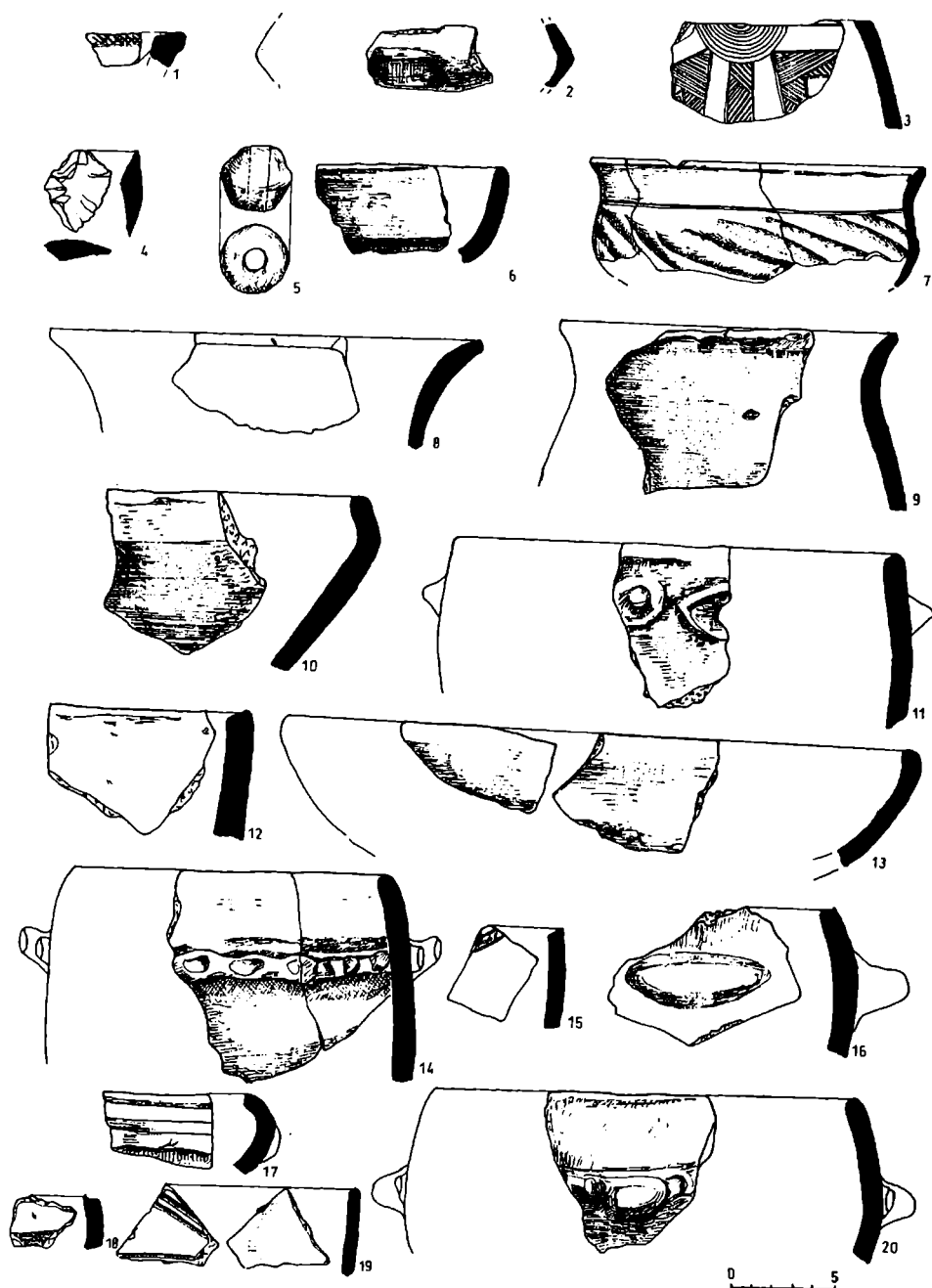
Pl. XXIV. Groapa Basarabi (complexul 3/1998): ceramică (1-15).

Pl. XXV. Groapa Basarabi (complexul 3/1998): ceramică (1-13).

Pl. XXVI. Groapa Basarabi (complexul 3/1998): ceramică (1-18, 20-24) și obiect de lut ornamentat (19).

Pl. XXVII. S IV A/1997. Materiale arheologice din stratul de cultură: ceramică aparţinând culturii Bodrogkeresztúr (3), Wietenberg (1-2, 6-9), Hallstatt B (10-14, 16, 20) şi Basarabi (15, 17-19).

4.5. Epoca romană.

Cercetările întreprinse pe terasa „Deasupra Satului” de la Vințu de Jos au surprins, constant, materiale din perioada romană, plasate în special în zona centrală a platoului. Au putut fi identificate și unele complexe, atât urmele unor construcții, cât și gropi menajere.

În treimea sudică a secțiunii II/1994, la -0,25 m adâncime, a fost surprins un strat compact, gros de aproximativ 0,15 m, constituit din materiale de construcție (țigle, olane etc.) care proveneau de la o construcție romană dezafectată aflată în apropiere. De aici provine și fragmentul unui vas de tip terra sigillata, precum și un nit (?) lucrat din bronz.

Secțiunea IV/1994 a scos la iveală substrucția unei construcții romane, formată din ziduri de piatră de râu, legate cu mortar (Pl. III). De asemenea, în S II/3 a apărut talpa de piatră de râu a unui alt edificiu care avea suprastructura din lemn. În perimetrul acestor construcții au apărut sporadice urme romane, reprezentate prin material de construcție (țigle) și ceramică.

În jumătatea nordică a casetei 2/1998, sub solul vegetal, s-a delimitat conturul, de formă patrulateră, al unei locuințe puțin adâncite (0,15-0,20 m). Din interiorul acesteia provine un mare număr de fragmente ceramice, unele cu urme de pictură de culoare sângerie, precum și bucăți mici de fier, puternic oxidate. Merită amintite partea superioară a unei amfore și fragmente dintr-un altar din a cărui inscripție s-au păstrat doar mici porțiuni, greu lizibile.

În S IV A/1998 au fost sesizate urmele unei aglomerări de material tegular și ceramic roman care pot fi interpretate drept resturile unei locuințe (?). Inventarul arheologic constă îndeosebi din ceramică: oale, unele prevăzute cu două torți (Pl. XXVIII/22), castroane (Pl. XXVIII/1, 4), precum și recipiente de mici dimensiuni (Pl. XXVIII/2). Decorul este reprezentat de incizii orizontale fine, plasate sub buza vasului (Pl. XXVIII/2), caneluri orizontale (Pl. XXVIII/6, 22), realizate pe ceramica cenușie, alături de șiruri orizontale de impresiuni realizate cu roțița (Pl. XXVIII/8-9). O categorie aparte a ceramicii o reprezintă specia pictată, pentru care s-a folosit o culoare sângerie cu ajutorul căreia s-au redat diferite motive curbo-liniare pe exteriorul (Pl. XXVIII/7, 10-13) sau interiorul recipientelor (Pl. XXVIII/14). Din aceeași aglomerare provine și un cuțit din fier (Pl. XXIII/21), precum și materiale de construcție, între care semnalăm un fragment de cărămidă purtând o adâncitură trasă cu degetul (Pl. XXVIII/20).

Probabil că această construcție poate fi pusă în legătură cu groapa (**complexul 2/1998**) surprinsă în caseta 2/1998, care are gura de formă circulară, ce se adâncește, sub formă de pâlnie, până la -1,85 m. Alături de fragmente ceramice, în complex s-a descoperit și un fragment dintr-o brătară lucrată din sticlă transparentă.

O altă groapă a fost cercetată în S III/1994, din care au fost recoltate fragmente ceramice romane şi preistorice, ultimele aflate în poziţie secundară. Pe fundul gropii se afla o cărămidă romană.

În caseta 6/1998, la adâncimea de -0,25 m, s-a conturat o vatră de formă aproximativ ovală (0,70x0,70 m) (**complexul 6/1998**) de pe care a fost recuperat un fragment ceramic roman, de culoare gălbuie, lucrat la roata rapidă.

Pe baza puţinelor materiale de epocă romană descoperite şi a absenţei, cu puţine excepţii, a unor substrucţii din piatră, este dificil să precizăm caracterul locuirii de la Vinţu de Jos-„Deasupra Satului”. Având în vedere facilităţile zonei, ele ar putea aparţine unei probabile *villa rustica*.

4.6. Epoca postromană.

O posibilă locuire a zonei după retragerea aureliană ar putea fi susţinută prin câteva descoperiri izolate, făcute în zona centrală a aşezării, în timpul cercetărilor.

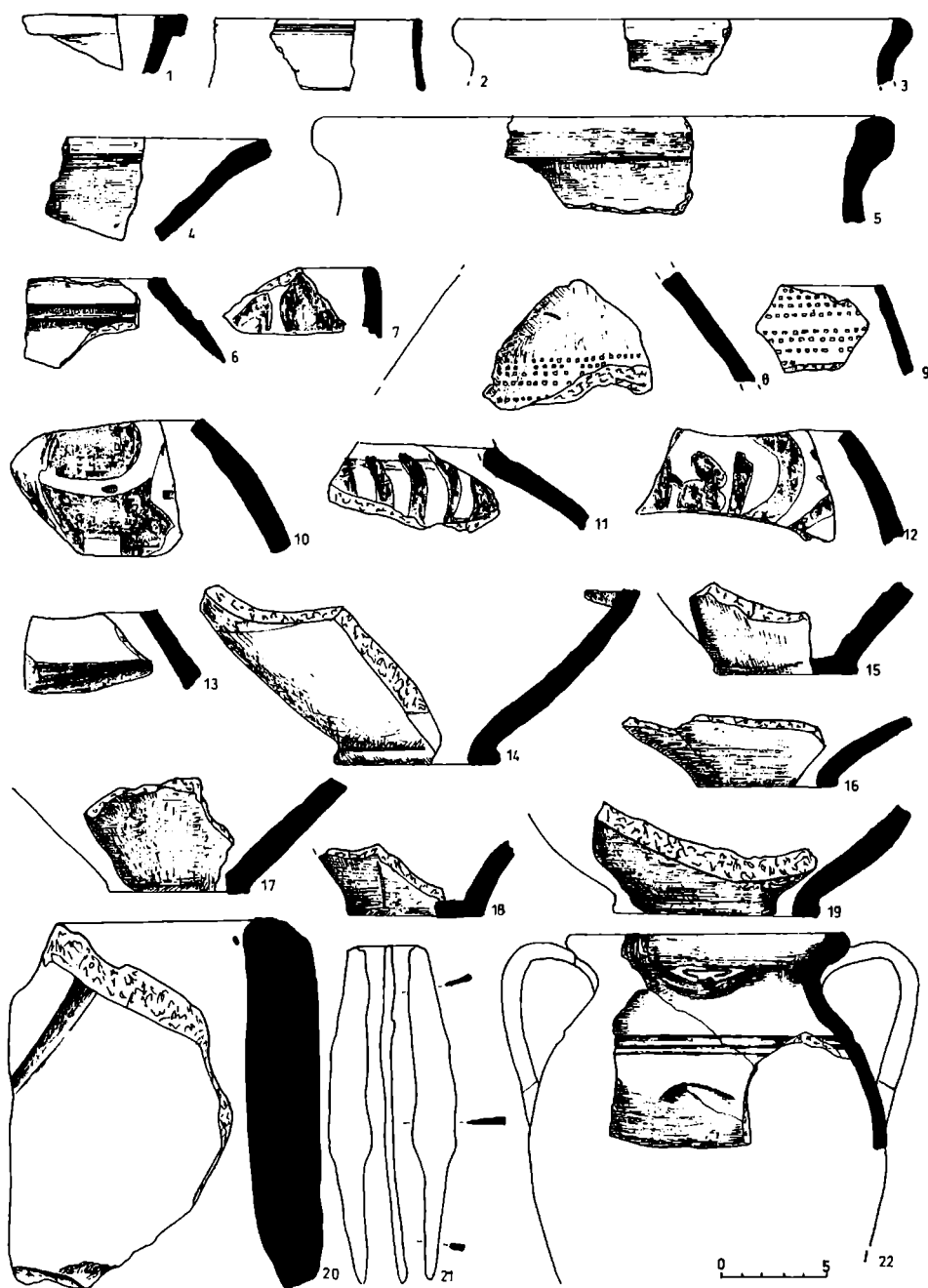
Astfel, în S II/1994 au apărut mai multe fragmente ceramice, de culoare cenuşie, aparţinând unor chiupuri, decorate cu benzi de incizii orizontale şi în val, care pot fi datate în sec. III-IV d.Chr. De asemenea, în caseta 2/1998, la adâncimea de 0,20 m, a fost descoperit un fragment ceramic de culoare cenuşie ce poartă un decor şampilat. Fiind o descoperire izolată, este greu de apreciat dacă se leagă de locuirea din perioada amintită mai sus ori, mai probabil, aparţine unui orizont cronologic ulterior, databil în sec.V-VI d.Chr., întrucât are bune afinităţi cu ceramica de tip gepidic.

4.7. Vestigii din secolele VI-VII.

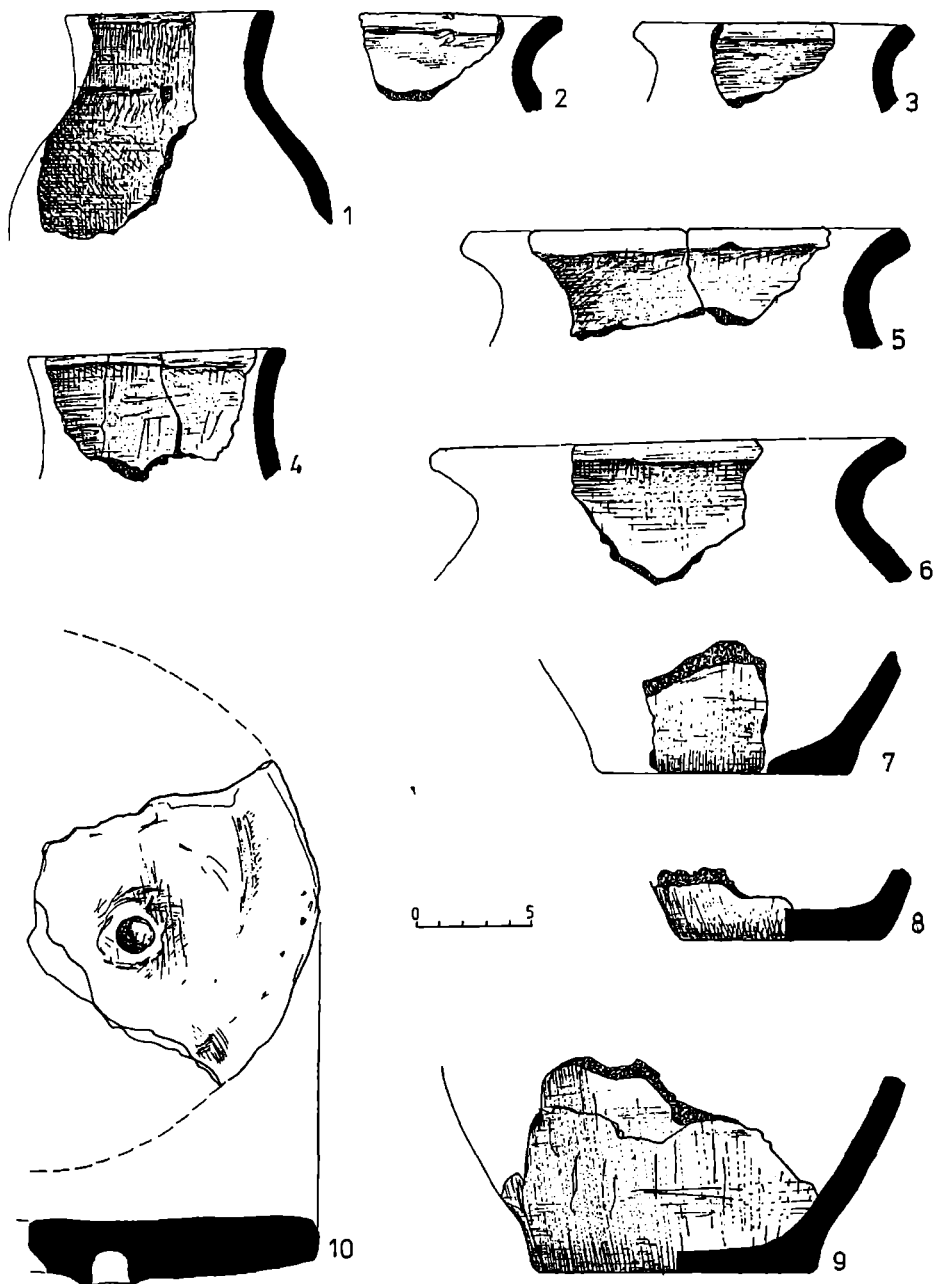
În cadrul secţiunii IV B/1997 a fost surprinsă şi cercetată sistematic o locuinţă de tip adâncit. Locuinţa, care avea o formă circular-ovală cu dimensiunile de 2,45 x 2,00 m. Nu au fost identificate urme de pari sau alte amenajări auxiliare. Întregul material arheologic aflat în interiorul acestui complex se rezumă la ceramică, care este din categoria uzuală. Reţine atenţia o piesă fragmentară, de formă circulară şi plată, cu un diametrul de 21 cm, prevăzut în apropierea zonei centrale cu un orificiu (diametru = 10 mm), care nu străpunge în întregime peretele. Nu ne putem pronunţa asupra utilităţii acesteia (Pl. XXIX/10).

Ceramica este confecţionată dintr-o pastă bine frământată, de culoare negricioasă, având ca degresanţi nisip, cioburi pisate şi pietricele. Fragmentele ceramice descoperite aparţin, în cea mai mare parte, tipului de oală-borcan, lucrate cu mâna. Acestea au o gură largă, gâtul scurt, corpul arcuit şi fundul plat (Pl. XXIX/2-9). Excepţie face doar fragmentul dintr-un vas care are gâtul îngust şi înalt (Pl. XXIX/1). Singurul element decorativ prezent constă într-o serie de impresiuni realizate imediat sub buză şi care apar pe un singur fragment ceramic (Pl. XXIX/3).

Pe baza analogiilor oferite de materialul ceramic în aşezări contemporane (Şopteriu - Gaiu 1979, 265-271, Şieu-Odorhei - Rădulescu 1995, 165-171, ambele în jud. Bistriţa-Năsăud), locuinţa se datează în secolele VI-VII.

Pl. XXVIII. S IV A/1997. Locuința romană: ceramică (1-19), fragment de cărămidă cu urme digitale (20) și cuțit de fier (21).

Pl. XXIX. S IV B/1997. Locuinţa din secolele VI-VII: ceramică (1-9),
obiect din lut (10).

4.8. Vestigii medievale timpurii (sec. XII-XIII).

Cele mai importante vestigii medievale timpurii au apărut pe buza terasei, în zona centrală a așezării, unde au fost practicate două secțiuni (SA și SB) și două casete (I-II). De la baza stratului de cultură feudal timpuriu pornește o alveolare ce pătrunde în solul viu până la -0,90 m, care corespunde unei locuințe de tip adâncit cu două faze de locuire (Pl. IX).

În prima etapă locuința, care era adâncită cu 0,60 m față de nivelul medieval de călcare. În colțul nord-estic al locuinței s-a amenajat inițial o vatră, de formă ovală (0,70 x 0,40 m), ușor adâncită în solul viu. Vatra, prevăzută cu gura de alimentare spre latura de sud a locuinței, trebuie să fi funcționat un interval de timp restrâns. Într-o a doua etapă, care ține tot de primul nivel surprins stratigrafic, în colțul sud-vestic al locuinței s-a amenajat, într-o alveolare, o nouă instalație de încălzit din care provine o mare cantitate de cenușă, bucăți de chirpic și urme puternice de arsură. Contemporană cu aceasta este și amenajarea surprinsă în colțul nord-estic al locuinței, care acoperea vatra inițială a încăperii. Această amenajare, de formă dreptunghiulară (1,00 x 0,80 x 0,30 m), confecționată din pietre și fragmente de cărămizi romane refolosite, prinse între ele cu lut, pare a constitui treapta de acces în locuință⁹.

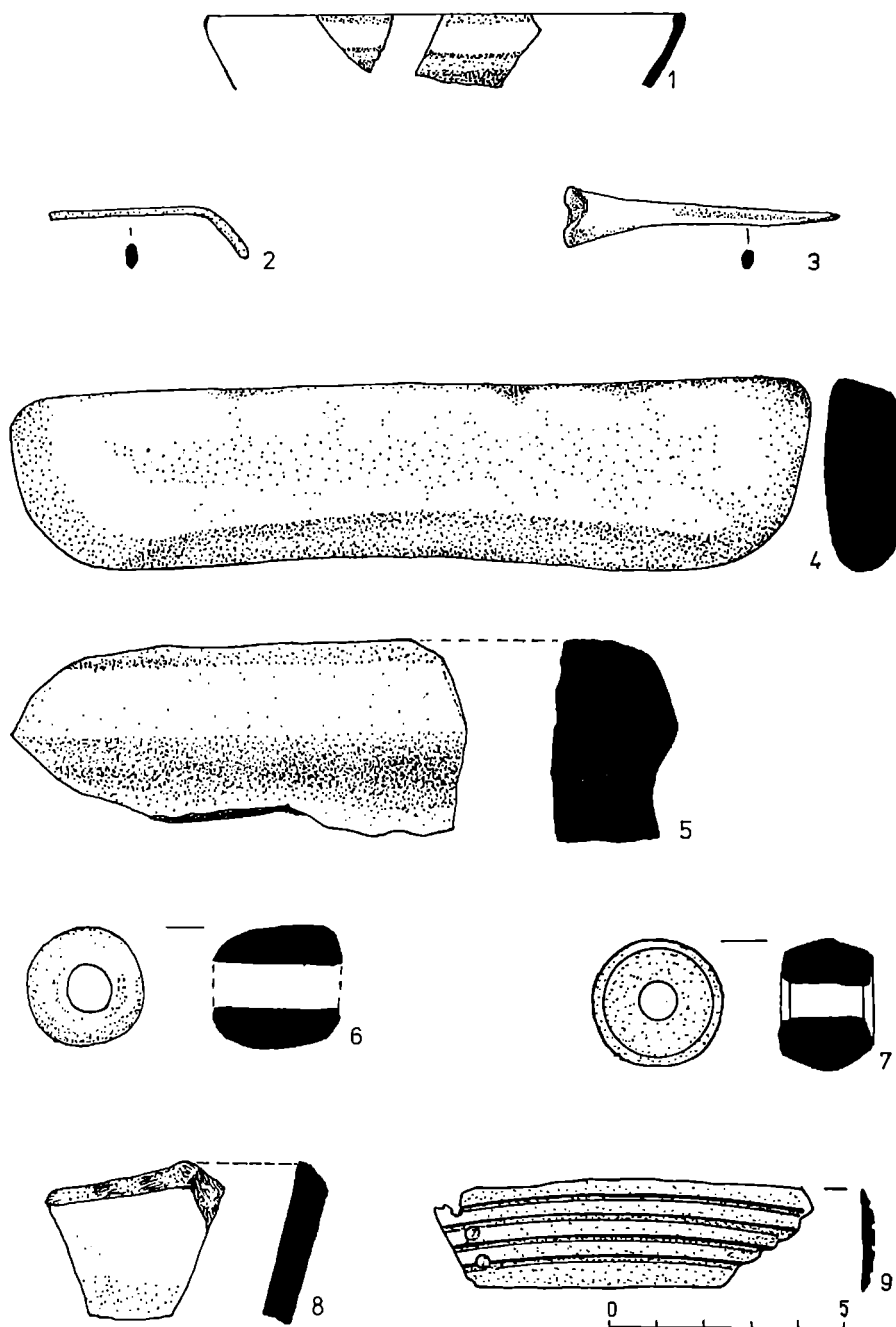
În faza a doua de utilizare a locuinței s-a înfipt un stâlp de lemn (sesizat prin groapa ce avea diametrul de 0,18 m și pătrundea în sol până la - 0,95 m), care susținea acoperișul, probabil și ușa prin care se făcea accesul în interiorul acesteia.

Ca o anexă a locuinței este groapa surprinsă în colțul nord-estic (G1) al casei II și care a fost sesizată la - 0,45 m, fundul său fiind la -1,15 m. Marginile gropii sunt arcuite, în grundriss având o formă ovală. Chiar dacă nu ne putem pronunța asupra destinației inițiale a gropii, în momentul abandonării ea servea ca groapă menajeră. Datarea acesteia în evul mediu timpuriu este asigurată, pe lângă observațiile stratigrafice și de materialul ceramic descoperit în interior (Pl. IX).

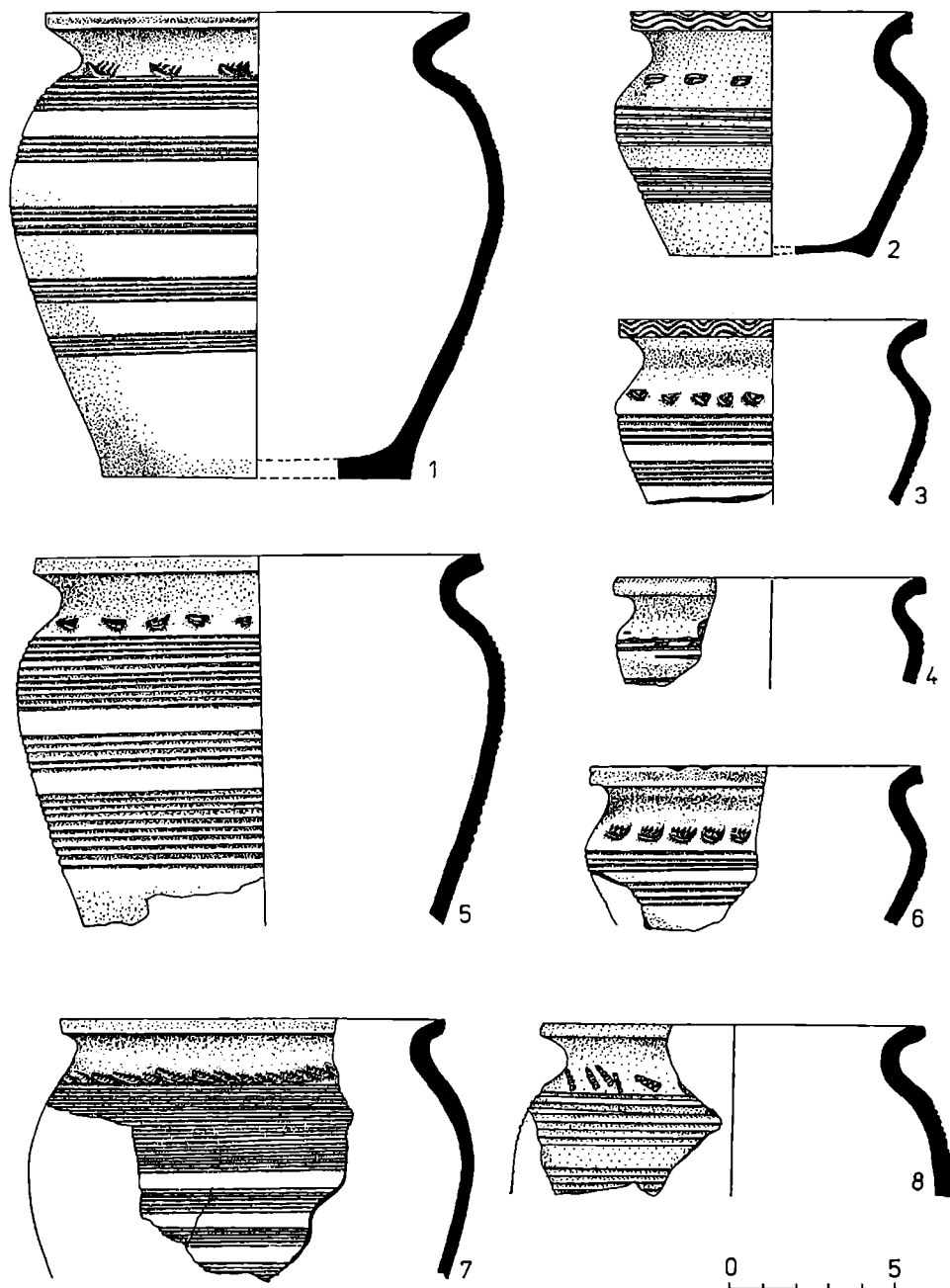
O a doua groapă apărută în caseta II, săpată în formă de clopot (G2), alungită (1,50 x 0,60 m), avea gura de 0,15 m ce a putut fi sesizată la - 0,45. Pe fundul gropii au fost surprinse bucăți de pământ ars la roșu, căzute de pe pereții. Prin forma sa, dar și datorită tratamentului la care au fost supuși pereții, se poate afirma că aceasta a servit la păstrarea produselor agricole (Pl. IX).

La aproximativ 6,20 m vest de locuința medievală, în ruptura malului, s-au observat resturile unui cuptor. Săpat în solul viu, acesta prezenta două niveluri succesive de folosire. Datarea cuptorului este asigurată pe baza materialului ceramic (inclusiv căldări de lut). Păstrată parțial, această amenajare nu ne oferă date necesare privitoare la modul ei de funcționare (Pl. X).

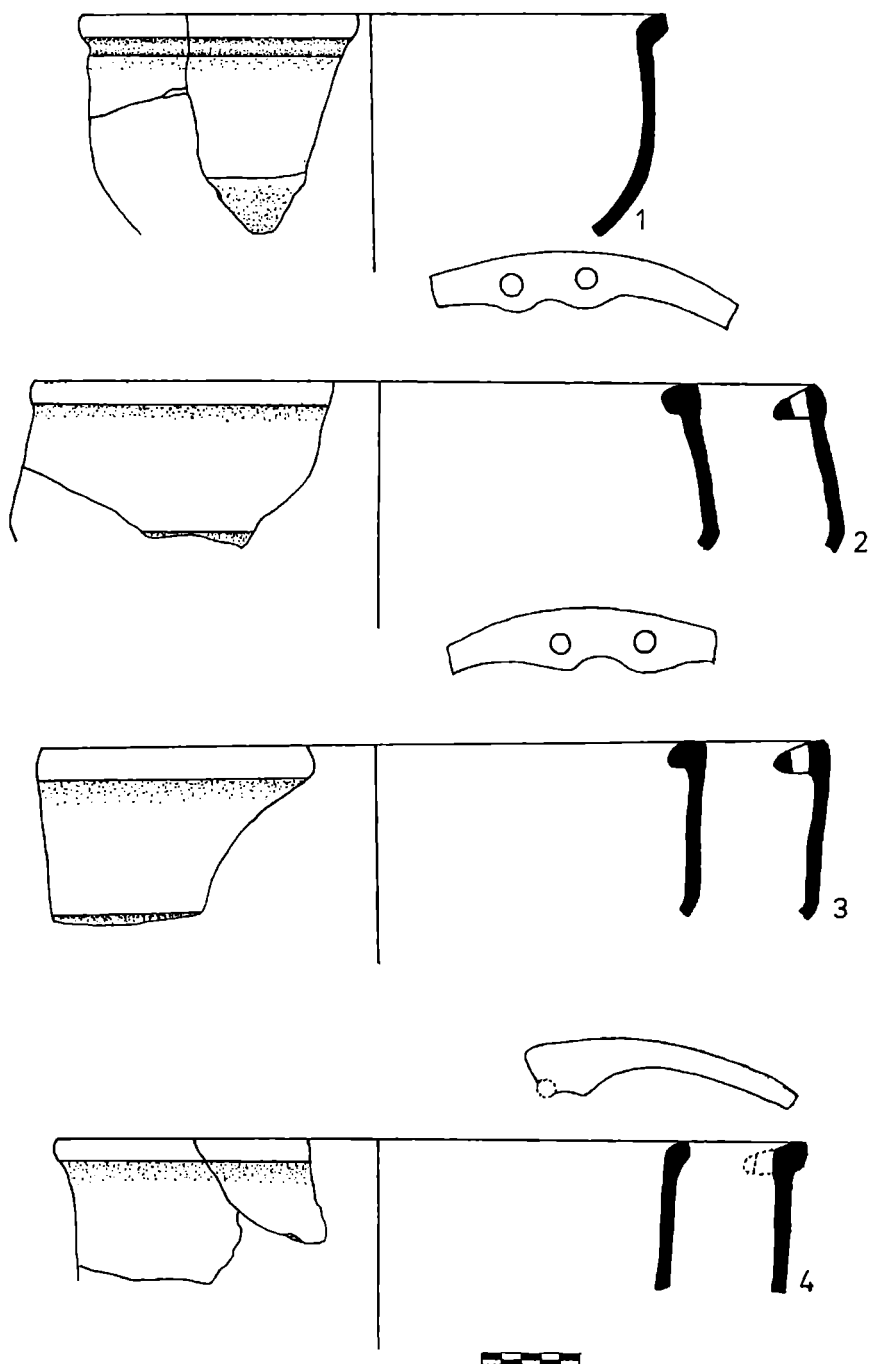
⁹ Descoperiri de amenajări similare, din pământ, numite și „lavițe de lut”, sunt cunoscute la Olteștești (Spinei 1972, 134, fig. 1), Davideni (Mitrea 1980, 68), Bucov-“Tioaca” (Comșa 1978, 19, fig. 10/1,11/1, pl. 4/4), Vădastra (Mateescu 1961, 61, pl.2) etc. O treaptă de acces amenajată din pietre este întâlnită la Dinogetia (Comșa 1959, 102, fig. 2).

Pl. XXX. S A/1994. Locuința medievală timpurie; groapa (G 2/1995) medievală timpurie: recipient din sticlă (1), obiect din fier (2), unealtă din os (3), cutie din piatră (4), fragment de marmură (romană ?) (5), fusaiole din lut ars (6-7), fragment ceramic smălțuit (8) și aplică de os pentru arc (9).

Pl. XXXI. Locuința medievală timpurie (1-7); groapa 2/1995 (8).

Pl. XXXII. Locuinţa medievală timpurie: ceramică (1-4).

Pe nivelul de călcare al locuinței din faza a doua, se aflau concentrări de materiale ceramice, obiecte din piatră (cute de gresie - Pl. XXX/4, fragment profilat din marmură - Pl. XXX/5, provenit probabil de la un monument roman) sau os (străpungător -Pl. XXX/3) și sticlă (două fragmente din buza unui vas mic de sticlă opacă, de culoare negricioasă - Pl. XXX/1), precum și chirpic. Materialul ceramic, numeros, în mare majoritate de uz comun, lucrat la roată cu învârtire medie, fiind confecționată dintr-o pastă compactă, având ca degresant nisip cu bob mic și mijlociu, uneori și mici pietricele, aparține unor forme ceramice comune: oala-borcan, căldarea de lut, castronul și plosca.

Tipul de oală-borcan (Pl. XXXI) este caracterizat de o buză puternic răsfrântă în exterior. Gâtul scurt, bine arcuit, este succedat de un umăr proeminent. Peretele se îngroașă treptat în apropierea fundului. Pe unele dintre fundurile vaselor-borcan se observă urma discului de la roata olarului pe care s-a confecționat vasul. Motivele ornamentale constau din incizii. Lipsește decorația realizată cu ajutorul roțiței dințate.

Al doilea tip ceramic este căldarea de lut (Pl. XXXII). Gura recipientului, larg deschisă, are buza îngroșată, trasă spre exterior dar și spre interior, fiind prevăzută cu patru perforații verticale, grupate câte două, dispuse simetric. Peretele vasului coboară ușor oblic spre umărul aflat în apropierea fundului care este puternic bombat.

Dacă din groapa 1 (G1) provin câteva resturi de oase și unele fragmente ceramice, în schimb, în groapa 2 (G2) s-a descoperit și o piatră de râu, șlefuită, precum și o piesă fragmentară din os, ușor arcuită, ornamentată (trei orificii, în linie, plasate la un capăt al piesei și patru linii incizate, paralele, dispuse longitudinal pe exterior), confecționată dintr-o coastă de animal (Pl. XXX/9). Piesa de os împodobește, probabil, un arc, servind ca aplică¹⁰, ea având un rol preponderent estetic.

Materiale ceramice de aceeași factură au apărut și în secțiunea III/1994, carourile 1-2, la adâncimea de 0,20-0,30 m, precum și, în poziție secundară, în S VIII/1997.

Pe baza inventarului arheologic descoperit în complexele medievale prezentate, datarea acestora corespunde celei de a doua jumătăți a secolului XII, eventual prima jumătate a secolului XIII.

¹⁰ Descoperiri similare sunt cunoscute la Holboca (jud. Iași) (Nestor și colab. 1952, 96, 108), Cristuru Secuiesc-„Piața Libertății, nr. 44” (Benkö și colab. 1997, 100, fig. 1/11, 13) dar și în teritoriul de la est de Prut (Postică, Sava 1996, 66, 69, fig. 4/2-5; 12/1-8; Spinei 1999, fig. 39/37-38; 57/21-28).

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

1. Periodice

<i>ActaMN</i>	<i>Acta Musei Napocensis</i> , Cluj-Napoca.
<i>Apulum</i>	<i>Apulum</i> , Alba Iulia.
<i>BCŞS</i>	<i>Buletinul Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti</i> , Alba Iulia.
<i>Carpica</i>	<i>Carpica</i> . Muzeul judeţean Bacău.
<i>Dacia</i>	<i>Dacia</i> . Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, I-XII (1924-1948), Bucureşti; Nouvelle série (N.S.).
<i>Materiale</i>	<i>Materiale şi cercetări arheologice</i> , Bucureşti.
<i>Revista Bistriţei</i>	<i>Revista Bistriţei</i> . Muzeul judeţean Bistriţa.
<i>SCIV(A)</i>	<i>Studii şi cercetări de istorie veche (şi arheologie)</i> , Bucureşti.
<i>StComSibiu</i>	<i>Studii şi comunicări</i> , Muzeul Brukenthal Sibiu.
<i>SympThrac</i>	<i>Symposia Thracologica</i> , 1 (1983), Bucureşti.
<i>Ziridava</i>	<i>Ziridava</i> . Muzeul judeţean Arad.

2. Literatură

Andriţoiu 1992	I. Andriţoiu, <i>Civilizaţia tracilor din sud-vestul Transilvaniei</i> , Bibliotheca Thracologica, II, Bucureşti, 1992
Bădău-Wittenberger 1994	M. Bădău-Wittenberger, <i>Consideraţii despre cultura Noua</i> , în <i>ActaMN</i> , 31/I, 1994, 151-172.
Benkő şi colab. 1997	E. Benkő, I. Demeter, A. Szekely, <i>Közepkori mezőváros a Székelyföldön</i> , Kolossvár, 1997
Berciu 1961	D. Berciu, <i>Contribuţii la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări arheologice</i> , Bucureşti, 1961.
Ciugudean 1997	H. Ciugudean, <i>Prima vârstă a fierului. I. Cultura Basarabi în Transilvania</i> , în vol. <i>Cercetări privind epoca bronzului şi prima vârstă a fierului în Transilvania</i> , Bibliotheca Musei Apulensis, VII, Alba Iulia, 1997, p. 135-161.
Comşa M. 1978	M. Comşa, <i>Cultura materială veche românească. Aşezările de la Bucov-Ploieşti</i> , Bucureşti, 1978.
Comşa E. 1959	E. Comşa, <i>Despre tipurile de locuinţe din cuprinsul aşezării din secolele IX-XII de la Gârvan</i> , în <i>SCIV</i> , X, 1959, 1, 101-116.
Gaiu 1979	C. Gaiu, <i>Aşezarea prefeudală de la Şopteriu (com. Urmeniş)</i> , în <i>Apulum</i> , XVII, 1979, 265-271
Gooss 1876	C. Gooss, <i>Chronik der archaeologische Funde Siebenbürgens</i> , Hermanstadt, 1876.
Mateescu 1961	C. N. Mateescu, <i>Săpături arheologice la Vădastra</i> , în <i>Materiale</i> , VII, 1961, 57-62

- Mitrea 1980 I. Mitrea, *Regiunea centrală Moldovei dintre Carpați și Siret în secolele VI-IX e.n.*, în *Carpica*, XII, 1980, 55-190
- Nestor și colab. 1952 I. Nestor și colab., *Șantierul Valea Jijiei*, în *SCIV*, 3, 1952, 19-119.
- Paul 1969 I. Paul, *Așezarea neo- eneolitică de la Pianu de Jos (Podei), jud. Alba*, în *StComSibiu*, XIV, 1969, p. 33-88.
- Paul 1983 I. Paul, *Necropola tracică de la Vințu de Jos-Sibișeni*, în *SympThrac*, 1, Craiova, 1983, 10-11.
- Paul 1985 I. Paul, *Contribuții la istoria tracilor timpurii din zona carpato-dunăreană*, în *Transilvania*, 1985, 11, II-III.
- Paul 1995 I. Paul, *Die Wietenberg Nekropole und Siedlung von Sibișeni (Kreis Alba)*, în vol. *Vorgeschichtliche Forschungen in Siebenbürgen*, Alba Iulia, 1995, 164-197.
- Postică, Sava 1996 Gh. Postică, E. Sava, *Complexe funerare ale nomazilor medievali de lângă satul Balabani, raionul Taraclia, Rep. Moldova*, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, 63-89.
- Rădulescu 1995 G. Rădulescu, *Sondajele din așezarea prefeudală de la Șieu-Odorhei, jud. Bistrița-Năsăud*, în *Revista Bistriței*, IX, 1995, 165-175.
- RepArhAlba 1995 *Repertoriul arheologic al județului Alba*, Alba Iulia, 1995.
- Simina 1995 N. M. Simina, *Contribuții la cunoașterea feudalismului timpuriu pe teritoriul comunei Vințu de Jos (jud.Alba)*, în *ActaMN*, 32/1, 1995, 473-488.
- Spinei 1972 V. Spinei, *Săpăturile de salvare de la Oltenești*, în *Carpica*, 5, 1972, 133-141.
- Spinei 1999 V. Spinei, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Iași, 1999.
- Vlassa 1976 N. Vlassa, *Neoliticul Transilvaniei*, Bibliotheca Musei Napocensis, Cluj-Napoca, 1976.

EXCAVATION REPORT. ARCHAEOLOGICAL SITE VINȚU DE JOS-„DEASUPRA SATULUI”, ALBA COUNTY (1994 - 1998) (Summary)

The settlement is placed on a terrace named „Deasupra satului” on the left shore of Mureș river, which borders Vințu de Jos village on the eastern side.

The scientific importance of this archaeological site has been established in 1962 when Prof. Iuliu Paul made the first prospect ion in the southern part of the

terrace, discovering the biggest biritual cemetery (43 graves) belonging to Wietenberg culture (Paul 1995, 164-197).

The site from Vinţu de Jos-„Deasupra Satului” has been re-opened in 1994, in order to investigate the settlement to which the cemetery was belonging.

In the campaigns from 1994-1998, 12 trenches and many squares have been opened (Pl. I). Due to the large size of the plateau (1,200 x 600 m), the settlements from different historical periods (Eneolithic to Early Middle Age) have been placed mainly in the western part from the margins of the terrace. A higher concentration in the central part and some penetration in the inner area (east) on a distance of 150 m have been noticed. Thus, in the trenches it was not possible to identify successive inhabitations of all historical periods, which have been identified in the area. As a constant feature, it is the presence of Wietenberg culture layer with two levels belonging to phase II and III. Those layers have a depth of 0.40-0.50 m. Settlements and culture layers belonging to other periods (Eneolithic in S IV A, Coţofeni in S X, Late Bronze and Basarabi in S VIII, Latène in S VIII and X, Roman in S II, IV) have been discovered in separate areas of the investigated region, in aleatory overlapping. Another feature of Vinţu de Jos site is the fact that it has offered many archaeological complexes by the uncovering of surfaces.

The earliest archaeological finds belonging to the late period of the developed Eneolithic, have been discovered in pits (complex 2/1997, 1, 7, 12, 14, - 15/1998) or in surface settlements (complex 8/1998). The main inventory is consisted of pottery (Pl. XI), some of the vessel handles have „lentils” applied in the lower part. Besides pottery, bone tools, horn objects (spatula, weed hook) or stone (grinder) as many horned cattle bones have been noticed. The discoveries can be assigned to Sălcuţa IV-Herculane-Cheile Turzii-Hunyadihalom cultural complex, more precisely to a local Transylvanian aspect.

Coţofeni culture is represented by a deepened dwelling (hut) having a circular form (4,2 m diameter). Discovered in S X/1988, this represents the most elevated planimetry in the area of this culture so far (Pl. VIII). The ceramic material from the dwelling (storing vessels, bowls, and cups) is decorated with incisions (deer, fish skeleton – Pl. XII/9, vertical incised fascicles), impressions made by nail, small knobs. The ceramic fragments is decorated by channeling (Pl. XII/1, 3-4; XIII/2-4). Other artifacts, which belong to the dwelling: flint and stone objects, bone piercing piece (Pl. XII/5-8) and a spindle-whorl. This dwelling can be dated to the phase I of Coţofeni culture.

Finds belonging to the Early Bronze Age have been discovered in S VIII/1996 in the northern part of the terrace (vessels with out-turned rim and thickened with manchettes - fig. XIV/5, 11, 15-16, vessels with handles placed under the rim or proeminences from which short vertical bands start - Pl. XIV/3-4, 8) are considered as evidence of the EBA II. To the late period of the (EBA III) belongs the pottery decorated in the manner of „besenstrich” and „textilmuster” specific to Gornea-Orleşti group (Pl. XIV/2, 7, 12) and (Pl. XIV/6).

The richest dwelling from the Vințu de Jos-„Deasupra Satului” site is the dwelling belonging to Wietenberg culture. Two levels of culture have been noticed corresponding to phase II-III. The following finds belonging to Wietenberg culture were discovered: a). a surface dwelling (5,61 x 4,56 m, Pl. II) with rectangular form with burnt clay floor and an inner fireplace. From the dwelling platform pottery fragments belonging to phase Wietenberg III have been recovered; b). a pit having bag profile (S IV A) full with archaeological material: pottery richly ornamented (Pl. XV), clay weights, stone, bone and clay tools (knife blade - Pl. XVI/2; tubular piece - Pl. XVI/1). A cup with turned down rim has been discovered storing a big piece of ocher (Pl. XV/19), used maybe as dye. This complex belongs to Phase III of Wietenberg culture with a possible beginning at the end of phase II; c). a pit (square 3/1998, diameter 1.60 m) which contained: fragment of a bone scepter with incised decoration (hatched triangles and zigzag ornamentation - Pl. XVI/1), fragments of pottery, burn prints, red ocher pieces and a flint arrowhead. This may have been a ritual complex as one can see from the deposition of the inventory. After the inventory was put into the pit this was covered with yellowish clay layer (8-cm thickness). According to the decoration of the pottery, the ritual pit belongs to phase II of Wietenberg culture.

In S VIII/1996 were discovered prints of a surface dwelling of rectangular form (3.71 x 2.17 m) assigned on the basis of the ceramic materials to Noua culture (vessels with two handles with triangular section, with knobs - Pl. XVII/4, 6: sack-vessels - Pl. XVII/1-2; crested shoulder blade - Pl. XIX/2) and some traditional Wietenberg vessels - Pl. XVII/4).

To the Late Bronze belong two complexes from S IV B/1997: a). circular pit (diameter 1.50 m) in which the artifacts have been deposited in ritual manner. In the middle of the „deposition” was discovered a small bitruncated conical vessel placed on a bigger bitruncated flattened vessel (Pl. XXI/17) and besides this a bronze knife blade (Pl. XXI/5). In the complex were also found other ceramic fragments (Pl. XXI/1-6, 9-11, 13-14, 16, 18-19). This complex is dated as a later cultural - chronological horizon then Noua culture (Map A1); b). a hovel having pyriform profile described on the bases of the pottery (Pl. XXII/1-9) was assigned to pre-Gáva horizon.

Also to Gáva culture belongs the ceramic material (Pl. XXIII/3-5, 8,11; XXVII/10-14) discovered in the culture layer (S VIII, IV A).

Vestiges of Basarabi culture appear in some complexes (in cases 2-3- pits, Pl. XXIV/1-11; XXV/2,4-13; XVI/1, 5-13, 17-18, 21, 24, 25) or isolated in the culture layer (S IV B, VIII, Pl. XXIII/1, 2; XXVII/15, 7-19). Considering the ceramic forms (retracted rim bowls, cups) and the ornamentation (channeling, hatched triangles, garlands made by „false adorning” pottery), these complexes belong to the late phase of Basarabi culture.

To Latène period belongs a pit (S VIII) with rough handmade ceramic (jug vessels decorated with circular knobs united by alveolar strings - Pl. XXIII/12-13,

15-18) assigned to middle period (?) and fragmentary fruit dish made by wheel dated to the „classical” phase of the Dacian culture (Pl. XXIII/14). In trench S X a dwelling has been sectioned. The archaeological material (gray and brick-colored fragmentary pottery made by wheel) is dated as first century B.Ch.- first century AD

To Roman period belong: a). a compact layer (depth 0.15 m) consisted of construction materials (tiles, shingles etc.) from a Roman construction (S II); b). remains of a river stone wall linked with mortar as part of a Roman construction (S IV, Pl. III); c). river-stone base of a construction with wooden upper-structure (S II/3). In the perimeter of this constructions occasionally Roman finds were discovered, represented by construction materials (tiles) and pottery; d). fragmentary *tegulae* and Roman pottery (cups, bowls some of them with bloody prints - Pl. XXVII/1-2, 4, 6, 7-14, 20-22) which can be interpreted as remains of a dwelling (?); d). pits (in trench S III, C2). These arrangements belong probably to a *villa rustica*.

Post-Roman period is represented in trench S II by some fragmentary jugs of gray color, ornamented with horizontal and wavy incised bands dated to the third – fourth century. A deepened dwelling (S IV B) of circular form having as inventory pottery dated to the 6th-7th century (Pl. XIX/1-10).

The Early Middle Age is represented by several complexes placed on the margins of the terrace (S, A, B): a). deepened dwelling with two phases of inhabitation (Pl. IX); b). two domestic pits and c). remains of a furnace with two using levels (Pl. X). The discovered materials in these complexes: pottery, mainly of every day use decorated with incised motives (jar-vessels, clay bucket, bowl- Pl. XXX/3-5, XXXI-XXXII) stone pieces (sandstone hones Pl. XXX/4), bone (piercing tool - Pl. XXX/3) and glass (Pl. XXX/1) is dated to the second half of the 12th century maybe the first half of the 13th century.

EXPLANATION OF FIGURES

Pl. I. Vinţu de Jos-„Deasupra satului”. Plan of situation.

Pl. II. Dwelling 1/1994 Wietenberg

Pl. III. Section IV/1994. Grundriss and the southern profile.

Pl. IV. Section IVA/1997. Grundriss and southern profile.

Pl.V. Section IVB/1997. Grundriss an Vinţu de Jos-„Deasupra satului” and Southern stratigraphical profile.

Pl.VI. Plans of dwellings C1-C8/1998.

Pl.VII. Grundriss and northern profile of S VIII/1996 with „Noua” dwelling.

Pl.VIII. Plan of section S X/1998 and northern wall profile (1-; 2-; 3-; 4-; 5-; 6-; 7-).

Pl. IX. Plan of medieval dwelling in S A/1994 and C I-II/1995.

Pl. X. Situation plan of the medieval dwelling and furnace; grundriss and stratigraphy of S B/1995 (1-yellow sterile; 2- natural gravel; 3-yellow

sterile; 4- natural gravel; 5-yellow sterile; 6- yellow-brick colored layer; 7- black layer; 8- black brittle layer; 9- black soil mixed with clay; 10- burned layer; 11- ash layer; 12-mixed sandy layer; 13- yellow sandy layer; 14- ash layer; 15- coarse- grained back soil; 16- red burnt clay (furnace); 17-brittle black layer (vegetal level).

Pl. XI. Eneolithic complex 2/1997: pottery (1, 3-7, 9-10, 12-14, 16-18), bone tools (2), silex tools (8,11), fragment of grinder (15).

Pl. XII. Coțofeni dwelling: pottery (1-4, 9), bone tools (5-8).

Pl. XIII. Coțofeni dwelling: pottery (1-4).

Pl. XIV. Archaeological materials from S VIII/1996 belonging to Coțofeni (1), Early Bronze Age (2-13, 15-16, 18) and Early Middle Age (14, 17, 19).

Pl. XV. Wietenberg pit (complex 1/1997): pottery (1-22; 24- 27), axle (23).

Pl. XVI. Wietenberg pit (complex 1/1997): ceramic piece (1) bone knife blade (2).

Pl. XVII. S VIII/1996. „Noua”dwelling: pottery (1-16).

Pl. XVIII. S VIII/1996. Archaeological materials: pottery belonging to Noua culture (1-14) and Basarabi culture (15).

Pl. XIX. S VIII/1996. Archaeological materials from the cultural layer: Bronze Age pottery (1-7, 9-13, 15-21) and Hallstatt B (8) and silex tool (14).

Pl. XX. S IV B/1997. Pit (complex 3/1997) late bronze: pottery (1-6).

Pl. XXI. S IV B/1997. Pit (complex 3/1997) late bronze: pottery (1-14, 16-19) and bronze knife (15).

Pl. XXII. S IV B/1997. Dwelling (complex 5/1997) late bronze: pottery (1-9).

Pl. XXIII. S VIII/1996. Archaeological materials: Basarabi culture (1-2), Hallstatt B (3-5, 8, 11, 13), Middle Latène (9, 12, 13, 15-18) and dacian period (14).

Pl. XXIV. Basarabi pit (complex 3/1998) pottery: (1-15).

Pl. XXV. Basarabi pit (complex 3/1998): Pottery (1-13).

Pl. XXVI. Basarabi pit (complex 3/1998): pottery (1-18, 20-24) and a clay ornamented object (19).

Pl. XXVII. S IV A/1997. Archaeological materials from the culture layer: Bronze Age pottery (3), Wietenberg (1-2, 6-9), Hallstatt B (10-14, 16, 20) and Basarabi (15, 17-19).

Pl. XXVIII. S IV A/1997. Roman dwelling: pottery (1-19), piece of brick with finger prints (20) and an iron knife (21).

Pl. XXIX. S IV B/1997. Dwelling belonging to the 6th-7th centuries: pottery (1-9), clay object (10).

Pl. XXX. S A/1994. Early medieval dwelling; pit (g 2/1995) early medieval: glass vessel (1), iron object (2), bone tool (3), whet stone (4), piece of marble (roman?) (5), axles of burnt clay (7), piece of enameled ceramic (8) and a bone bracket for bow (9).

Pl. XXXI. Early medieval dwelling (1-7); pit 2/1995 (8).

Pl. XXXII. Early medieval dwelling: pottery (1-4).